

ODAMEES

Nr. 3 (29) LIHAVÕTTED 1925

IV AASTAKÄIK

Moe-, pudu- ja pesuäri Vennad Lepp

Tartus, Kaubahoov nr. 2, telef. 4-81

Alaliselt rikkalik valik:

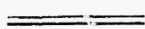
triiksärke, kraesid, manshette, kaelasidemeid, siidi kaelashalle, trakse, kindaid, siidi ja siidifloor sukki ja sokke, meester. ja naister. pesu, võimlemistrikoosid, puuvillast ja villast trikoopesu, naister. vill. koetud jakke ja veste, meesterahva veste, sveaterid, laste- ja spordikostüüme, pitse, pesatse ja kõiksuguseid moe-, pudu- ja pesukaupasid.

Vihmavarje ja jalutuskeppe

Villast lõnga rohkeis värvides. // **Käsitööniite D. M. C**

Meesterahva, naisterahva ja laste **kalosse**
lgasugune korralik auruga riiete voltimine

Hinnad võistlemata

Müük suurel ja väikesel arvul

Lugege järjekindlalt ajakirja „Odamees“!

Tellige ajakiri „Odamees“! Tellides maksab „Odamehe“ üksik number ainult 33 $\frac{1}{3}$ mk. s. o. vaevalt üks karp paberosse kuus ostmata jätta ja „Odamees“ tuleb teile jälle ise koju.

„Päeval“ lisas 8.I.23 kirjutatakse:

„ . . . kõige parema ilme, ühtlasi aga ka kõige järjekindlama ning selgema kava on leidnud kuukiri „Odamees“. Nimetatud ajakirjadest on ta oma välimusega ning suurusega rahuldavam ja temas on ikkagi kõige ümmarikumad jaotused ning kaaluvam ehk väh. ühtlasemal kõrgusel seisev sisu . . .“

Kunst- ja tehnilise-fotograafia ateljee

Walter Lemberg

Tallinnas, S.-Karja tän. 4, tel. 22-96

Portreed ja lasteülesvõtted / Suurendused / Gruppide ülesvõtted / igasugused ülesvõtted väljaspool ateljeed / Seinapildid maalilisist kohtadest Eestis, erilises fotograafia kunsttööstusviisis / Amatöör-fotograafia tööde asjatundlik väljatöötamine.

Suurte kuldaurahadega ja kõrgemate auhindadega kroonitud ning kunstivääriliseks tunnistatud tööd.

Hinnad mõõdukad
Äritunnid kl. 9-5

„Odamehe“ tellimishind

$\frac{1}{1}$ aastas (12 nrt) — 400 marka
 $\frac{3}{4}$ „ (9 „) — 320 „

$\frac{1}{2}$ aastas (6 nrt) — 220 marka
 $\frac{1}{4}$ „ (3 „) — 115 „

Tellida võib igast numbrist alates. — Üksiku numbrilise hind 50 marka.

Tellimised saata „O d a m e h e“ päätalitusse Tartu, Promenaad 7-a. Tellimisi võtavad vastu ka kõik E. Vabariigi postkontorid ja korralikud raamatukauplused.

Graafilise-kunsti asutus

(ja kirjastus)

H. Laakmann, Tartus

asut. 1837. a.,

mis kõige moodsamate masinate ja aparatuuridega uuema aja saavutuste alal varustatud on, jaguneb järgmistesse

spetsiaal-osakondadesse:

Raamatutrükikoda

Offsettrükikoda

Kivitrükikoda

Tsinkograafia

Köitekoda

Lineerimisosakond

„ODAMEES“ on trükitud H. Laakmanni trükikojas. „ODAMEHE“ klisheed on valmistatud H. Laakmanni tsinkograafias.

K l a a s i

== igaks otstarbeks!!! ==

Akna-,

Vaateakna-,

Peegli-,

Ornament-

(igas värvis),

traat-,

Alabaster-,

Opak-

(mitmes värvis),

Musta-,

Schlock-klase

(höbetatud ja höbetamata)

Kitti, spahtelmassi ja klaasinuge

saada ladust igal arvul.

Väljamaa klaasivabrikute esitus:

A. LUBERG & Ko.

Tallinnas, Uus tän. nr. 28/6.

Telegrammi aadress: „Aluberg Tallinn“. — Kõnetraat 13-79.

Kaks odavat nädalat

Kuni 75% hinnaalandusega müüb „Odamee“ raamatukauplus kõik alljärgnevad raamatud 30. märtsist kuni 18. aprillini. Alandatud hind on trükitud hariliku hinna järel jämeda kirjaga.

Algupärane ilukirjandus

- H. Adamson: **Mulgimaa**. Hind 30.—. 15.—
A. Alle: **Carmina barbata**. Luuletuskogu. Hind 75.—. 40.—
A. Alle: **Üksinduse saartele**. Hind 100.—. 50.—
A. Gailit: **Klounid ja faunid**. Följetoonid. H. 180.—. 100.—
A. Gailit: **Idioot**. Hind 100.—. 70.—
A. Kallas: **Kui pisarad kõnelevad**. Hind 100.—. 75.—
A. Kivikas (M. Karus): **Sookaelad**. Külajutud. H. 40.—. 25.—
A. Kivikas: **Järipäev**. Romaan. Hind 250.—. 150.—
A. Kivikas: **Ristimine tulega**. Romaan. H. 200.—. 150.—
A. Kivikas: **Verimust**. Novellid. Hind 150.—. 75.—
A. Kivikas: **Verine väits**. Novell. Hind 50.—. 30.—
J. Kärner: **Kangelane**. Komöödia. Hind 200.—. 100.—
O. Luts: **Harald tegutseb**. Hind 65.—. 50.—
M. Metsanurk: **Epp**. Novell. H. 40.—. 20.—
G. Rappo: **Uks lahti**. Komöödia. H. 40.—. 20.—
K. Rumor: **Tuled sügisöös**. Novellikogu. H. 120.—. 100.—
J. Semper: **Jäljed liival**. H. 50.—. 30.—
J. Semper: **Pierrot**. H. 50.—. 35.—
I. Severjaanin: **Берёза**. 120.—. 50.—
I. Severjaanin: **Pühajõgi**. 80.—. 40.—
I. Severjaanin: **Crème de Violettes**. 120.—. 100.—
A. Tassa: **Nõiasõrmas**. Fantastil. nov. kogu. H. 100.—. 50.—
F. Tuglas: **Maailma lõpus**. Novell. H. 100.—. 75.—
M. Under: **Eelõitseng**. Luuletuskogu. H. 75.—. 50.—
H. Visnapuu: **Amores**. Armastuslaulud. H. 50.—. 25.—
H. Visnapuu: **Jumalaga, Ene!** Luuletuskogu. H. 75.—. 60.—
H. Visnapuu: **Talihari**. Luuletuskogu. H. 100.—. 50.—

Tõlkeilukirjandus

- E. de Amicis: **Süda**. Kooliõpilase päevaraamat I ja II pool. Piltidega. Kumbki 160.—. 120.—. Mõlemad — 200.—
C. Doyle: **Prof. Baumgarten**. Naljajutt. H. 20.—. 10.—
N. Jevreinov: **Lõbus surm**. Näidend. H. 100.— ja 75.—. 50.— ja 35.—
S. Lagerlöf: **Kivi Rottna järves**. H. 20.—. 10.—
A. Lichtenberger: **Mu väike Trott**. Romaan. H. 100.—. 40.—
J. London: **Juhtumised inimestesõojate saarel**. Romaan. H. 75.—. 50.—
J. London: **Kahe näoga mees**. Novell. Hind 20.—. 15.—
M. Reid: **Pääta ratsanik**. Romaan. H. 200.—. 150.—
J. H. Rosny: **Kolesuur koobasmaa**. Novell. H. 35.—. 15.—
O. Wilde: **Käntervilli tont**. H. 30.—. 20.—
O. Wilde: **Salome**. Draama. H. 60.—. 50.—

Loodusteadus

- H. Bekker ja A. Audova: **Andmed Pühajärve uurimisest**. Suur teos rohkete ilustustega, tabelitega ja mitmevärviliste kaartidega. H. 160.—. 80.—
H. Bekker: **Pühajärve taimetüüpingud**. H. 5.—. 3.—
H. Bekker: **Paeseina profiil Martsal**. H. 20.—. 10.—
A. Audova: **Järve taimed**. Piltidega. H. 30.—. 15.—
M. Univer: **Bioloogia**. H. 75.—. 30.—

Lastekirjandus

- J. Kuulberg: **Laste sõber**. Mitmevärv. piltidega. H. 100.—. 75.—
A. Kivikas: **Nõnandja**. Muinasjutt piltidega. H. 60.—. 30.—
A. Kivikas: **Lumimemm**. Muinasjutt piltidega. H. 60.—. 30.—

- K. A. Hindrey: **Loomade mäss**. H. 75.—. 25.—
Kullakeitrad. Muinasjutt piltidega. H. 75.—. 50.—
Kuida seitse rätseppa Türgi sõtta läks. H. 15.—. 5.—
Põhjakaru. H. 10.—. 5.—
Sõnakuulmata Zepelin. H. 12.—. 5.—

Kirjandus Kunst Keel

- F. Tuglas: **A. H. Tammsaare**. Essee. H. 75.—. 60.—
F. Tuglas: **Arthur Valdes**. Essee. H. 75.—. 60.—
F. Tuglas: **Henrik Ibsen**. Essee. H. 50.— ja 30.—. 25.— ja 15.—
F. Tuglas: **William Shakespeare**. H. 75.— ja 60.—. 50.— ja 35.—
F. Tuglas: **Eesti uuem ilukirjandus**. H. 75.— ja 60.—. 50.— ja 35.—
R. Griwing ja P. Ilves: **Kirikumuusika**. H. 100.—. 30.—
J. Aavik: **Muusikalised kirjad**. H. 75.—. 30.—
P. Grünfeldt: **Mälestused Juhani Liivist**. H. 40.—. 20.—
N. Kulbin: **Kubism**. H. 30.—. 15.—
E. Meumann: **Esteetika süsteem**. H. 160.—. 100.—
J. Semper: **Näokatted**. Artiklid. H. 150.—. 50.—
O. Loorits: **Eesti keele grammatika**. H. 250.—. 200.—
A. Kivikas: **Maha liüriline šokolaad**. H. 20.—. 10.—
M. Aul: **Vana Idamaa**. H. 160.—. 100.—
W. Lay: **Eksperimentaalne pedagoogika**. H. 180.—. 100.—

Eesti ajalugu

- H. Kruus: **Saksa okupatsioon Eestis**. H. 150.—. 75.—
H. Kruus: **Jaan Tõnisson**. H. 100.—. 50.—
A. Vaga: **Viru väerind vabadussõjas**. H. 160.—. 100.—
R. Kangroopool: **Balti saksluse viimsed vägimehed**. H. 100.—. 75.—
A. Kruusberg: **A. Grenzsteini võitlus Jaan Tõnissoniga**. H. 75.—. 30.—
A. Kruusberg: **Venestamise tulekul**. H. 60.—. 40.—
A. Kruusberg: **Revisjoni tulekul**. H. 75.—. 60.—
R. Roht: **Julius Kuperjanovi elulugu**. H. 20.—. 15.—
A. M. Tallgren: **Saaremaa ja Muhu muinasjäänused**. H. 300.—. 180.—

Koguteosed

- Siuru III**. Album. H. 150.—. 120.—
Looming. Album. H. 100.—. 50.—
Mõtted valmivast intelligentsist. H. 250.—. 125.—
Ilo I—XII. H. 750.—. 600.—
Odamees. Toim. F. Tuglas. H. 50. 30.—
Odamees. Toim. A. Alle. H. 50.—. 25.—
Odamees. Nr. Nr. 1—27 á 40.—. 30.—
Soome — maa, rahvas ja kultuur. H. 450.—. 325.—

Mitmesugust

- Kirjanikkude palgaküsimus**. H. 20.—. 10.—
Koolimajade põhikavandid. H. 100.—. 30.—
Taimetüüpingud. H. 30.—. 15.—
Kombeõpetus. H. 50.—. 20.—
Skondi käsiraamat. H. 70.—. 17.50

Pääle selle müüme nimetatud aja jooksul 15 kuni 30% hinnaalandusega kõik teised laos olevad raamatud. — Raha ettesaaduses (postitshekina või markides) saadame tellijatele ülevalpool tähendatud raamatud omal kulul koju kätte.

Telefon 67

„ODAMEES“, TARTU, PROMENAAD 7-a

Postkast 51

ODAMEES

ENSV
Riiklik Avarik
Raamatukogu
69 - 4795

Eduard von Gebhardt

„Odamehele” kirjutand M. Pukits

Nagu vaimlise kultuuri teistelgi aladel Balti sakslaste perest, hoolimata üli soodsatest elutingimustest, on tõusnud võrdlemisi vähe andekaid mehi, kelle nimi jääks püsima ajaloos, nii võib ka kunsti alal jutt olla ainult mõnest üksikust, kes väärib tõsisemat tähelepanu, kõnelemata suurustest, kas oma töödes oleks annud midagi uut ja omapärast, millega tuleks arvestada hinnates üldist kunstiarendust.

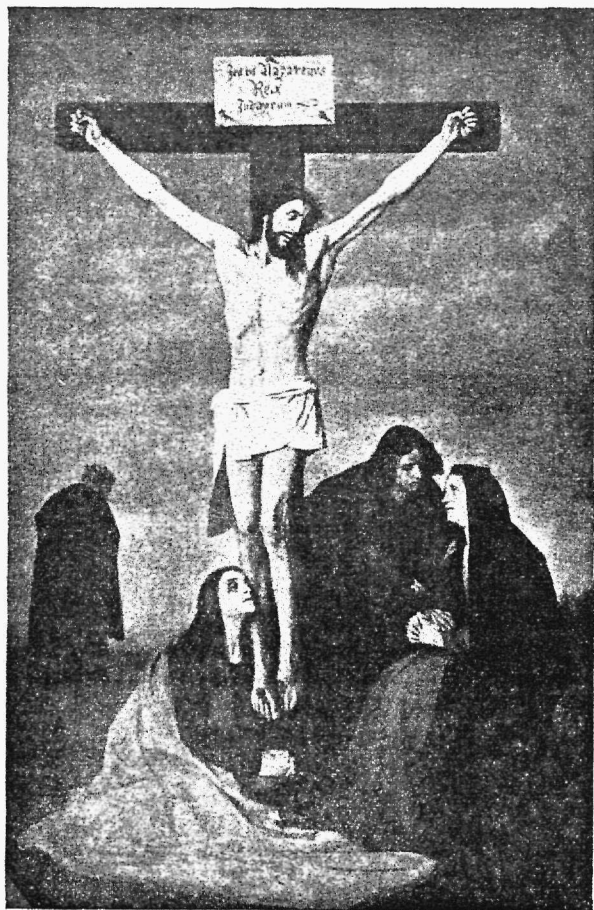
Nende väheste seast, kelle nimi maali alal ka lähemal väljamaal, Saksas, laiema tutvuse võitnud, tu-

leb kahtlemata kõige tähtsamaks pidada kauaaegist Düsseldorfis kunstide akadeemia professorit, kirikupiltide maalijat Eduard von Gebhardti, kes suri kõrges vanaduses tänavu 3. veebruaril.

Gebhardt sündis 1/13. juunil 1838 Tallinnamaal Järva-Jaani kirikumõisas, kus ta isa oli õpetajaks ja praostiks. Koolihariduse sai ta Tallinna toomkoolis, kust pidi lahkuma kooli sulgumise tõttu linna piiramisel Inglise laevastiku poolt Krimmi sõja puhul. Juba varakult oli Gebhardt joonistamises annet avaldand karri-

Ed. von Gebhardt: Mäejutlus

Ed. von Gebhardt: Kristus ristil
Altarpilt Tallinna Toomkirikus

keerides oma õpetajaid, ja et aega mitte asjata las ta kaduma minna, saatis isa ta Peterburi kunstide akadeemiasse õppima, kuhu noormees ainult kaheks aastaks jäi, sest seekord oli õpetus sääl kaunis madalal järjel. Erateel sai Gebhardt aga ergutust ja juhatust kahelt päälinnas tegutsevalt Balti kunstnikult, Pezoldilt ja Hippiuselt. 1853 tegi ta reisi Belgiasse ja Hollandimaale, kus õppis tundma vanu flandria meistreid, kes jätsid temasse sügava mulje ja mõjusid sihimääravalt ta tulevase loomingusse. Selle järele töötas Gebhardt kaks aastat Karlshofes ja asus siis Düsseldorfis, kus leidis enesele õpetaja ja edaspidise sõbra Wilhelm Sohni isikus, kes ka ise oli vanade hollandlaste austaja. Siin arenes Gebhardt ruttu ja juba 1863 pani ta näitusele oma esimese suurema pildi „Kristuse sissesõit Jerusalemma“, mis äratas tähelepanu ja tekitas publikus pahameelt sellepärast, et ta polnud maalitud konventsionaalselt, seni nähtud katolitseerivas ma-

Tartu Ülikooli Arkeoloogia Kabineti toimetused

„Odamehe“ väijaandel

Ilmund

I. Saaremaa ja Muhu muinasjäänused. Sisse-

juhatare ki jutand prof. A. M. Tallgren. Kirjeldand A. Karu, H. Laur, F. Leinbock, H. Moora, A. Tiitsmaa, T. Vaas. Hulga piltidega ja mitmevärviliste kaartidega.

gus-sentimentaalses maneeris, nagu seda tegid vanemad Düsseldorfis kunstnikud ja teised niinimetatud „natsareenlased“ oma ülespuhutud tüüpide ja teatraalsete pooside käsitamisega. Gebhardt oli julgend oma figure elule vastavalt reaalselt individualiseerida, andes nende liigutustele ja näoilmele iseloomulikult detailiseeritud sisemist ärevust, kuigi polnud riskeerind riietada pildil esinevaid inimesi praegusaja ülikonda, nagu tegid seda oma ajale vastavalt vanad hollandi kunstnikud alates von Eyckidest kuni Rembrandtini, vaid oli annud neile umbes reformatsiooni aegsed vanasaksa kostüümid, seega siiski nihutades neid käesolevast elust kaugemale ajaloosse tagasi, et hoiduda piiblliloolise sündmuse pühalikuse äripäevastamisest.

Siin võiks vast nimetada, et möödud aastasaja algupoolel tekkind käärimiste aegadel ühelgi kunstiharul pole olnud nii palju võitlemist minevikust päritud traditsioonidega kui just usulisel maalil, mis õieti juba XVII aastasajaga oli kaotand oma õige aluse ja pikkamisi kaldund eluvõõra ekstaatilise fanatismi ja meeltsegava müstitsismi sülle, ülistades ligipääsmatut taevalikku majesteetlikkust ja painutades seega inimest kiriku tahtvõimetuks orjaks. Kui siis moodsam aeg oma usulise tunde kõvendamiseks hakkas nõudma ka uusi vahendid, tekkis Prantsusmaal ajaloolisrealistlik maalimisviis, mis piibllisündmuse kujutas tõsioludele vastavate idamaa tüüpidega idamaalises ümbrustikus, kuid jäi sisuliselt hingetuks ja külmaks. Selle vastu reaktsioonina tekkind vool püüdis leida keskteed tõenäolise realismi ja usulise idealismi vahel, kasutades moodsaid tehnilisi saavutusi mitmekesiste psühholoogiliste momentide süvendamiseks ja hingelise harduse väljendamiseks. Siit on saandki Gebhardt lähtekoha oma kunstile, arendades seda edasi põhjasaksa protestantlikus vaimus omapäraselt leitud suunas, toetudes vaheldamisi nii Hollandi ja Saksa kui ka Itaalia vanade meistrite eeskujule, luues seega kompromissi vana ja uue vahel. Temast kaugemale on läind pärastpoole Walther Fite ja Fritz Uhde, kes oma piibllipiltidel kujutavad nüüdisaja vaeserahva lihtsat elu koduse tänapäevase ümbrusega, avameelsete maainimese tüüpidega, kes liiguvad talutares ja külatänaval, kuna kõige selle üle on laotatud miskisugune pühalik hardumus, mis võluvalt mõjub vaataja hingesse.

Ka Gebhardt kujutab lihtsaid maa-rahva tüüpe, inimesi, kes oma raskelt töölt on kutsunud täitma kõrgemaid ülesandeid inimsöö lunastamiseks, tüsedaid kujusid, kes vabana iga-sugusest sentimentaalsusest näivad tundvat oma kutse suurust, kelle nägudelt paistab tõsidus ja kindel usk Lunastajasse. Ka tema Kristus ise on lihtne mees teiste omasuguste seas, tõsine inimeseks saand jumalapoeg, kes alistund isa tahtmi-

Ed. von Gebhardt: Rahavahetaja Skitse „Kaubitsejate väljaajamine templist“ juure

Ed. von Gebhardt: Mõrsja kojutoomine

sele, kuid kes oma olemuselt siiski tundub kõrgena ja suurena.

Gebhardti algperioodi suurematest teostest olgu veel nimetatud „Jairuse tütre elluäratamine“ ja 1866 valmivad „Kristus ristil,“ mis praegu ehivad Tallinna Toomkiriku altari.

Tehniliselt uue ajajärgu algusel Gebhardti toodangus seisab „Püha õhtusöömaaeg“ 1870. aastast, praegu Berliini Natsionaalgaleriis, oma rikkaliku kuid

tempereeritud psükoloogiaga ja laiema maalilise ettekandega, mis endiste eredate lokaalvärvide asemel pakub ühtlasema põhiharmoonia ja ainekäsituse suhtes näitab kunstniku vabane mist vanahollandi eeskujudest. Kuid varsti langeb ta tagasi oma endisesse koloreerivasse stiili, millises on maalitud massirikas „Ristilöömine“ (praegu Hamburis), „Vaidlus“, „Kojutoomine“ jne. Kõigi oma oskuste kokkuvõtte teeb Gebhardt 1881 suures „Taevaminekus“ (Berliini Natsionaalgalerii),

Ed. von Gebhardt: Eesti külamees

mitu aastat vaeva nõudnud teoses, milles pakub küll rikkaliku mitmekesidust iseloomustuses, kuid mis värvilt on hall ja sogane. Ka terve rida näopilte oli muude vähemate asjade kõrval vaheajal valmind.

Nii maaliskunstnik oma eelnimetatud „Ristilöömise“ järele samasulise altari-pildi lihtsustatud kujul Narva kiriku jaoks.

1883 tegi kunstnik reisi Itaaliasse, kus teda eriti kütkestasid Pinturicchio freskid Vatikanis. Tagasi tulles sai ta järgmisel aastal suurema tellimise Preisi valitsuselt, nimelt ülesande ehitada seinamaalidega koosolekute saali Loccumis vaimuliku seminaris, mis enne-malt oli olnud klooster.

Mõninga kahtlemise järele asus Gebhardt tööle ja maaliskunstnik lõi suuremat ja kaks vähemat pilti, mille komponeerimine nõudis palju vaeva, kuna seinapinnad olid võlvide ja ukseavauste tõttu ebasümmeetrilised. Osavalt võitis kunstnik need takistused ja lõpetas töö kaheksa aastaga, rikastades selle juures oma võimisi. Nimetatud tsükli kuuluvad kujutused järgmistel teemidel: Mäejutus, Ristija Johannes ja Paastuvad patukahetsejad, Kauplejate väljaajamine templist, Kaana pulm, Veetõbise arstimine, Abielurikkuja naine Kristuse ees ja Ristilöömine kahes osas. Itaalias kogutud muljed kandsid siin rikkalikult vilja, kunstniku käsi sai vabaks ja liikuvaks, hingeõlulise lihtsusega esitas ta siin terve rea tüüpe, pea igaüks oma ette karakteriline näopilt, asetatud ühes keskaegse arhitektuuriga põhjamaise maastikku, mis aitas rõhutada saksa rahvuslikku ilmet. Ka koloriit oli palju võitnud ning muutunud nüüd lõpulikult rikkatoonilisemaks ja sulavamaks.

Hulga eelharjutuste, etüüdide ja joonistuste kõrval, mis see töö loomulikult nõudis, on kunstnik samal ajalajargul maalind mõned vähemad pildid, nagu „Ecce homo“, „Uskmata Toomas“, „Kristus Betaanias“ ja teised, mis värvi poolest ka õieti värsked tunduvad.

Agas juba siit päälle, s. o. alates nii minevase aastasaja üheksakümnendatest aastatest, võime märgata Gebhardti teostes kõrvaliste üksikasjade kuhjamist ja nende esiletõstmist samasuguse hoolega, nagu pääsündmuste käsitlemisel, mille tõttu kõrvalepisoodid tähelepanu pildi tsentrumilt enese päälle tõmbavad ja nõnda selle varju jätavad, mis igatahes nõrgendab üldmuljet ega lase mõjule pääseda pildi päris mõtet. Tähtsamad teosed sellest ajalajargust oleksid „Rikas noormees“, „Kaheteistkümnenda-aastane Jeesus templis“, teisedid „Veetõbise arstimisest“ ja „Laatsaruse elluäratamisest“, „Emmause jüngrid“, „Nikodeemus“, „Kristus

järvel“ ja „Mäejutus“, koloristiliselt kõik võrdlemisi peened asjad, kuid kõrvaliste figuuride liialdatud individualiseerimisega kuidagi laiali valgund ja seeläbi monotoonseks muutund.

Samasuguse puuduse all kannatab ka Gebhardti hilisema aja pääteos, 1899—1907 valmind seinapildid Düsseldorfis Rahukiriku altarruumis, mis, nagu Loccumis kloostri pildidki, kaseiinvärvidega otsekohe seinapinnale maalitud ning tehniliselt ja koloristiliselt hästi õnnestund, kuid nagu öeldud, detailide üliroh-kuse tõttu ei anna keskendatud kogumuljet ja oma monumentaalsusest palju kaotavad. Ka siin nõudsid ebamugavad arhitektoonilised seinajaotused kunstnikult komponeerimise mõttes suurt jõupingutust. Piltide sisu on võetud jällegi Uue-testamendi sündmustikust, nagu „Ristimine Jordanis“, „Mäejutus“, „Issanda muutmine“ jne. Selle oma suurema teose kohta on Gebhardt ise ütelnud: „Mis ma kunstist ja kristlusest enese hinges kannan, see kõik on väljendatud Rahukiriku piltides.“

Gebhardti kunstiline toodang kahel viimasel aastakümnel kannab juba kindlaid languse märke ja lõdveneb järjest nii sisult kui vormilt. Paremad tööd sellest ajalajargust oleksid „Kaubitsejate väljaajamine templist“, „Ole ustav surmani“, „Peetruse salgamine“ ja teised.

Mis Gebhardti meile eestlastele ligidale toob, on see asjaolu, et ta Eestist pärit olles nooremas eas paljude aastate jooksul oma suvise vaheaja siin mööda saatis ja siit endale eeskujusid otsis oma piltidel esitatud inimestele, niisugustele nagu ta neid oma aadete väljendamiseks tarvitas: mehed tugeva kondilise pääluga, kuivend nahaga, kindla terava vaatega, tahtejõulise meelegilusega ja paindumata iseloomuga, kes olid kui loodud mudeliks usklikele ja jüngritele, nagu Gebhardt neid oma piltidel kujutas — enesesalgavate fanaatikutena, kes läbi imbund Õnnistegija õpetusest käisid tema järel. Sarnaseid eesti maamehe patriarkaalseid tüüpe leiame hulgakaua peaaegu kõigil Gebhardti maalidel.

Teiseks on mitmed meie vanemad kunstnikud saand oma kunstilise hariduse Gebhardtilt, kes juba 1874 aastast saadik oli professoriks Düsseldorfis kunstide akadeemias. Nii on

tema otsekoheisel juhatusel õppind Tõnis Grenzstein ja Paul Raud, kuna ka Ants Laipmani eesti tüüpides tundub sügavasti ta mõju,

kuigi Laipman temalt isiklikku klassiõpetust pole saand. Eriti ligidat vaimusugulust Gebhardtiga avaldab oma töödes Tõnis

Grenzstein, eestkätt altari-piltides, nagu

Ed. von Gebhardt: Eesti külamees

Ed. von Gebhardt: Rikas noormees

sedä tõendab ta „Ristilöömine“ Nõos ja „Petrus järvel“, mis seisis Tartu Peetri kirikus ja mis hiljem asetati Kõleri maaliga.

Nii on meilgi põhjust tänutundega mälestada lahkunut, kelle elutöö viljast on Eestissegi pudenend ivakesi.

Crescit eundi

E. de Amicis

*Te and — mu otsus erapooletu —
on tõesti suur — nii peent kui sel ei milgi
ma leidnud tööl (ja, ent kus nõrku külgi
ei peitu) — pisut karm ja hooletu*

*te stiil, vast fraasikas. Liig palju fraasi
ja vesisust — need vead, need halvad vead! —
ei vabad neist te andekaimad read —
ka tunnet vähe vist — ning ka emfaasi*

*näib liialt. Ning ekstaasikust. See vale,
et mõttest puudu teil, kuid maitsest jaa!
Ning õigus neil, kes väidavad, et hale*

*ja nõrk te teos. Teil vaimukust, kuid ka
ei kõikjal. Hüva kõik ja üliparas,
kui poleks te nii loll, nii lohak varas!*

Tõlkind A. O.

Mälestused minu seminariajast

„Odamehele“ kirjutand A. Jürgenstein

III

Seminarist 1882 lahkudes otsustasime J. Zimsele mälestussammast ta hauale Luke surnuaiale püstitada; kõik kasvandikud pidid selleks andeid korjama. Pääle selle otsustasime seminari ajaloo-raamatu Zimse pikema eluloo kirjeldusega välja anda, kus ka lühidalt kõikide seminari õppejõudude ja kõikide kasvandikkude lühikesed elulood sees oleksid. Mõlemad kavatsused on täide viidud. Zimse hauda ehib ilus graniitsammas, mille külgedel eesti, läti ja saksaakeelsed kirjad sisse raiutud. Seminari album tuli mõni aasta hiljem välja. Pääredaktorid olid sääl Riia kaks õpetajat Baih ja Peterson, kellele teised kaastööd saatsid. See album on õige üksikasjaliseks Liivimaa rahvakooli ajalooks välja kujunend, on Zimse ja teiste näopiltidega ilustatud. Meie, eestlased, maitsse järele on ta aga veidi liig saksasõbraliseks kujunend, kus J Zimse vahekorda iseäranis meie vaimulikudega liig häätahtlikult ja ebaõigelt on kujutatud.

Ausamba kapitaali korjamiseks tahtsime meie esimest algust teha ja võtsime selleks 6 mehega, kolm eestlast ja kolm lätlast, kontsertreisi Lätimaale ette. Meie laulujuht oli eestlane Jüri Lossmann. Laulsime Valga Musse saalis õige hää tagajärjega. Olime palju harjutand, muuseas laulsime ka läti ja eesti rahvalaule, läti omi Zimse harmoniseerimisel tema poolt välja antud suures rahvalaulude kogus „Dseesmu rota“. Laulsime veel Volmaris, Ronneburgis ja Vönnus, kuid viimane kontsert kukkus aineliselt nii kehvasti välja (oli juunikuu, kus linn kaunis tühi oli), nii et meie Riias, kus kulud suured, ülesastuda ei julend. Lahkusime siis Vönnus, kus meie enne seda veel Läti tegelastega Vönnu vana kindluse torni otsas lõbusa olengu tegime, Eesti-Läti sõprust algatasime ja siis lahkusime. Meie, eestlased, sõitsime läbi õõ vooimehega Riiga, Kremonis ja Toreidas peatades ja säält aurikuga Pärnu. Lätlased, kes Vönnu ümbruses elutsesid, marssisid säält jala koju. Proosaline 1. bassi laulja Fritz Semiti kirjutas mulle pärast oma kujukarssimisest. Vönnust paar versta eemal peatand ta ühel mäeharjal, kust Vönnu üle hää panoraama, ja deklameerind säält paha meelega väikese osavõtu pärast meie kontserdist Uhlandi „Laulja needmise“ suure paatosega:

„Ma hüüan häda, häda!
Teil' saalid toredad.
Teis ärgu ükski kuulgu
Üht laulu lõbusat.“

* * *

21. juunil 1914. saime vanade hallidena meestena jälle kord Valgas Zimse haul kokku, kes meie noortena tema juurest lahkusime. Siis mälestasime J. Zimse sadandet sünnipäeva. Lätist ja Eestist olid üle 100 veel elus oleva kasvandike selleks Valga kokku tulnud. Peeti kõnesid Zimse haul, võeti rongikäik ette vana seminarihoone juure, kus pidulised pildistati. Õhtul oli pidusõök Valga Musses rohkete lauakõnedega, kus ka nende ridade kirjutaja kõneles Eesti-Läti poliitilisest lähenemisest. Kõne leidis sooja kaastundmist mõlemal pool, kuid teostus alles nüüd Eesti-Läti lepingu puhul enneaimamata oludes.

* * *

Oligu see artikkel lõpetatud väikese naljaqa. Meil oli omas klassis pääle laulukoori tegevuse ka elavad kirjan-

duslikud püüded. Katsuti luuletada eesti keeles, kuid oli ka ring eestlastest ja lätlastest, kes ühendavas saksa keeles katseid tegid, mida meie muidugi trükki ei julend panna, mis kõik omavahale jäi. Enamisti kujutasid saksaakeelsed salmikud pilkelaule üksikute kasvandikkude ja kooliõpetajate kohta. Üks niisugune pilkelaul vana puritaanlase Gulecke kohta on mulle tänani meele jäänd. See ei ole küll seminaris luuletatud, vaid sügisel 1882, kui mina Väandra-Kärus juba ametis olin, saatis mulle selle katkendi G Lappin, kes kodukooliõpetajaks oli Valga läheduses Adsel-Koiküla mõisas, kust ta sagedasti Valgas käis vanu sõpru vaatamas. Ta kuulis sääl, et seminari kostiolud, mille üle ka Zimse aegu veidi nurinat oli, nüüd vaimuliku direktori ajal palju halvemaks olla läind. Laulus kirjeldas ta, kuidas Gulecke kasvandikkude toitmiseks 4 vana lehma ostnud ja kuidas nende lehmade käsi käind. Lehmad olnud nii väetid, et üks neist seminari ümbritsevast kraavist üle tahtnud hüpata, selle juures aga selili kraavi kukkund. Siit pääle algab tore kirjeldus sellest sündmusest vanamoelises saksa keeles sarnases shargonis, nagu meie seminari luule:

„Nüüd tahavad aga jumalad, et vana puritaanlane-koolinõunik oma sammud säält mööda juhüib ja (nüüd riimis):

Den Graben nebst der Kuh erblickt
Und fast vor Angst und Schmerz erstickt?
Rabuni¹⁾ und Herr Purkaliht
Kommen daselbst vorbei marschieret.
Als er die beiden nahen sieht
Erheitert sich sein schwer Gemüt:
„Hier, meine Lieben, seht hernieder,
Ein solches raip kauf' ich nie wieder.
Vor Speck und Fett, wer sollt' es meinen,
Hält sich das Vieh nicht auf den Beinen.
Hilf uns, du lieber Herr und Christ
Zu retten, was zu retten ist!

Als sie sich so getröstet haben
Versuchen sie die schweren Gaben
Aus diesem Loch herauszuziehen
Und scheuen dabei keine Mühen.
Herr Schulrat sucht ein Horn zu kriegen,
Während am Schwanz die beiden ziehen.
Doch hatten sie viel Ungemach:
Beim ersten Ruck ein Horn zerbrach,
Und Schulrat auf dem Rücken lag.

Nun sahen sie, viel gröss're Macht
Muss werden hier herbeigebracht.
Selbänder zogen sie nach Hause
Und machten eine grosse Pause.

Was aus der Kuh in spä'tren Tagen
Geworden, darf ich fast nicht sagen;
Man munckelt nur so hin und wieder. . .

Aga siin kuiwab mu luuleallikas!“ — Ja seekord ka minu mälestuste allikas.

(Lõpp)

Õiendus: lhk. 39, II veerg, 13 rida alt „pahaselt otsa vaadata“ asemel peab olema „pahase otsa vaadata“. lhk. 40, I veerg, 2 rida ülevalt: „Adam Jende, Puhjast“ asemel p. o. „Adam Jende, Ruhjast“.

¹⁾ See oli nimelt eestlane kasvandik Rebane, kes oma vaimulikkude kalduvuste tõttu rabuniks oli ristitud. Pärastine õpetaja ja esimese eesti lehe väljaandja Ameerikas.

Joseph Conrad ja inglise juhtumusromaan

Prantsuse kriitik Edmond Jaloux

Vast enne neid aegu, kus Joseph Conrad Marseilles hüdograafia kursustel käis, ja kaubalaevastiku ohvitseriks saada kavatses, rändas Robert-Louis Stevenson parajasti mööda Kesk-Prantsusmaad, ja peatus mõneks nädalaks ka Saint-Marcel'is, ühes väikeses külakeses Marseille ligidal. Nende rännakute ja selle puhkeaja kestel käis ta kahtlemata tihti viimase vanal sadamasillal, kus igatsuslik pilk vabalt üle mastide- ja purjede-maastiku põhjatusse sinitaeva tähistada võis. Võib näiliselt oletada, et nõnda need kaks suurimat Inglise juhtumuskirjanikku, teineteise olemasolu aimamata, siin siiski üksteist vastamisi on kohtand. Vähemalt on see oletus, millist ma tihti meeles olen mölgutand. Kui aga praegu, kus kuulsus mõlemaid ühendand, keegi neid selles surnud suuruste kahekõnes siiski vastastikku jutuajamisele sääks, millist nii meeeldi harrastati kaheksateistkümnendal aastasajal, — mida oleks nüüd nendel teineteisele öelda? Kas leiduks nende vahel midagi ühist, ja mida nimelt? Ehk pigemini, — kas on uuemas juhtumusromaanis midagi niisugust, mida ainult Conrad on taband?

Kui lehitseda mõnd esimest juhtumuslugude autori, näiteks Smolleti, leiad küllalt juhtumusi, kui niisuguseid, — puuduvad aga need üllatuslikud olukorrad, millistest nad loomulikult järgnema peaksid. Kõigis nendes valitseb teatud inglise tüüp, vägivaldne, brutaal, hoolimatu, despoot ja tülitseja, võib olla, küllalt vastav XVIII aastasaja oludele, meile aga oma liialdavas kujutusviisis äärmiselt karrikeeritud ja veider. Et sarnaste tüüpiude elu juhtumusrikas oli, selles pole midagi imelikku.

F. Sannamees: Pää
„Pallase“ kunstikooli näitusel kevadel 1924

Üks tähtsam XIX aastasaja kirjanik, nimelt Dickens, tarvitab juhtumust ainult lõbusa anekdoodina selleks, et omi lugematuid jututegelasi elavamalt liikuma panna; jututangelasi paari-kolme kõrilõikajaga korraks kimbutand olles, võib ta siis segamata rahulikult kuni raamatu lõpuni oma lemmikute tunnetevallas edasi nokitseda.

Omakorda Robert-Louis Stevensonil on juhtumustüüp romaanis juba täielikult oma domineeriva koha omandand. Kui aga see veetlev mere- ja rändamislummutus, mida ta ise „laia maantee meelitavaks kutsu-miseks“ ristind, mida Jack London nimetab „kõi-geks, mis on metsik“, — kui see tema psükoogiast väljakoorida, ei jää järele muud, kui ainult lage, püsimatu, ja ühtlasi banaalne jutukangelase isik, kes on läind otsima juhtumusi nende eneste pärast, uskudes harilikult, et need leiduvad teatud kohtades, nii nagu banaanid küpsevad ainult Hommikumaal.

Kõikidel tavalistel juhtumuslugude autoritel, nagu Smollet, Daniel de Foe, Charles Dickens, kapten Marryat, Stevenson, Jack London, — näib, et kõigil nendel on ühiseks eeskujuks olnud üks teatud juhtumusotsija tüüp, sama eluvõõras ja tingitu, nagu Dumas musketäärid või need keskaja rändrüütlid, kelle modern kehatuseks ta osutub; sama julm ja inimsuseta, nagu teame neid Corneille teostest; sama otsekohene, sama lihtne; imeenergiline ja hulljulge; — tal puuduvad kõik hariliku inimese omadused ja vead, — ta on üldiselt sarnane, nagu on seda Eddade märatsevad, täispuhutud ja oheldamata kangelased: Robert-Louis Stevensoni vaimustasid Kolm Musketääri ja Kuninganna Margot. Kas võisid teda samuti vaimustada ka Lord Jim ja Võit?

Tõesti esimene, mis Joseph Conradi kangelaste juures silma torkab, on see, et nad pole loodud juhtumusteks; kõikide ootamatuste ja tema jututegelaste vahel puudub see olukordadest järgnev ühtlus, mis iseloomustas vanaid jutukirjanikke. Need on juhtumused enesekaitseks. Need on kas inimesed, korralikud omas elukutses, kes otsivad võimalikult muretut äraelamist, ehk pooleldi mere-röövlid, kes püüavad kastanjaid tulest, hoidudes kõrvetamast näppe, ehk õnnetud olevused, kes osalt oma iseloomu alateadlikkude omaduste tõttu sattund sarnastes olukordadesse, milliseid nad ise vihkavad. Joseph Conrad on jäänd oma loomuselt ikkagi slaaviks; tema kangelastel puudub tihtigi tarvilik tahtejõud, kuigi ta on annud nendele anglosaksi kangekaelsuse; kuid see nende otsusvõimetus, see palavikuliselt katkendlik tegevushoog, ümberhindamiste, eneseusaldamatuse, piinarikaste eneseurgitsemiste tagajärjena on seda enam mõistetavad, et Conrad on seda rammestavat lõunamaiset kliimat tunnud isiklikult, mida paljud teised kirjanikud teadsid ainult kuulduste järele.

Sellega erineb Joseph Conrad oluliselt ka Kiplingist, kelle kangelased on järsult metsikud ja isemeelsed; ka ei kujuta Conrad harilikult mitte inglasi, vaid tema tüübid, kes hälbivad maailmameredel, on kõik juba täiesti kaotand mõiste isamaast. Nõnda nägi Mac-Whirr, Typhon'i kapten, esimest korda päevavalgust Belfastis, Almayer on hollandlane, Heyst, Võidu pääkangelane aga rootslane. Toome siin näopildi viimasest, nagu teda kujutab Conrad:

„Viieteistkümne aasta kestel on Heyst olnud rändamas, alati muutmatult viisakas ja kinnine, esinedes alati kõikide silmis mingi „pentsiku tüübina“. Ta oli algand omi rännakuid pääle oma isa surma. See koduta roots-

lane suri Londonis, pettund oma isamaast, tunnustama'a kangekaelsest seltskonnast.

„Haritud mõtlejana ja seltskonnainimesena oli Heyst'i isa maitsend julgelt kõikidest elurõõrnudest, nii suurtest kui väikestest, nii meeletutest kui mõistlikkudest. Kaugelt kuuekümnelt aasta jooksul oli ta meie kurval maa-munal kannud omas hinges enam rahunust ja igavust, kui seda iial on tunnud kogu meieaegne tsivilisatsioon tema kibedamatel ja lootusetu tundidel. Kahtlemata oli ta nendes oma tundmustes küllalt suursugune, sest sarnased kannatused ei suuda omased olla keskpärasele hingele. Kunagi ei tunnud Heyst oma ema, seda selgemalt aga mäletas ta oma isa kahvatuid ja ilmekaaid näojooni. Igalpool nägi ta teda vaimus, riietunud laia sinisesse hommikukuube, veetvat omi päevi ruumikas Londoni eeslinna alevimajas.

„Lahkund koolist üheksateistkümneaastasena, oli ta kolm aastat eland selle oma isa kõrval, kes lõpetas parajasti oma viimast raamatut, seda teost, kus ta veel oma eluõhtul nõudis inimkonnale absoluutse vaimlise ja moraalse vabaduseõigust, millistesse ta, võib olla, ise enam ei uskund.

„Kolm aastat niisugust seltsi, mõõdud kõige tundlikumas ja vastuvõtlikumas elueas, istutasid noormehe südamesse juurduva umbusu kõigi eluküsimuste vastu. Ta omandas harjumuse, hävitava harjumuse mõtiskeluks, vahetumaks arvestamiseks selle maailma hädadega. Mitte selgeltnägijad ei juhi maailma. Kõik suured teod valmivad mõistuse soojas ja õnnestavas udus, — selles selgusetas udus, mida isa külma arvustamise halastamatu ja jääne iil pojast kaugele puhund. — Loomulikult viis sarnane kujunend mõttelaad Heysti juhtumustele.“

Näeme siin Conradi juhtumusteotsija tüübilisi jooni; teatud liiki isik eraldub nendel või teistel, — siin nimelt isegi vaimlistel põhjustel muust ühiskonnast, loobub tsivilisatsioonist, ja eelistab nendele selle metsiku elu vabadust, mida pakuvad veel üksikud vähetuntud kohad maa-keral. Teatud määral on ta sugulane Stevensoni mere-rõõvliile, Dostojevski usumäratsejale, või Gorki hulguse-tüübile. Tihti leidub tema minevikus ka mõni seedimatu tume täpp, mille tagajärgi ta on sunnitud venitama enese järel kogu oma eluaja, nagu on seda näiteks Lord Jim'i äraandlik argus. Seda silmatorkavam on näha Heyst'is sama moraalset isikut, kes teistes olukordades ja teiste kirjanikkude kätes oleks võind kujuneda ainult sümbolismi

„Odamehe“ raamatukaupluse kaks odavat raamatunädalat

30. märtsist kuni 18. aprillini. Kõiki raamatuid müüakse 15—75% hinnaalandusega.

Odava raamatunädala sihiks on võimaldada raamatut kõigile, hõlbustada koduste raamatukogude ja lugemis-ringide asutamist ja täiendamist ning meeletuleta kõigile, et raamat tahab lähenevatel pühadel olla kõige suuremaks pühade rõõmiks ja hääks ajaviiteks.

tardund unistajaks. Kui ta kord tegutseda otsustab, võite kindel olla, et selleks oma mõjuv põhjus pidi olema, ja teeb ta seda siis ka väga kiirelt ja kindla kava järele, et mitte jälle otsast alata ei tuleks.

Senini oleme vaadelnud juhtumusromaanide kangelasi ikkagi ainult olevustena, kes kuuluvad hoopis teistsugusse liiki, kui oleme meie ise. Imetlesime neid, olgugi, et liialt ei uskund nende olemasollu. Ühes Conradiga aga mõistame nüüd järsku, et meidki võiks juba täna sama mõni erakorraline juhtumus oma keerdu kiskuda.

Stevenson jutustab suurepäraseid lugusid selleks ainult, et vaimustada; Conradi aga, nagu ka kõiki tõeliselt suuri kirjanikke, juhib tung seletada inimese loomust. Kuidas suhtuvad tema tüübid tekkivatele ebaloomulikkudele olukordadele? — Samu vastolude võimalusi, milliseid Dostojevski tüübid leiavad iseneses, oma enese iseloomu salajamates soppides, samu võimalusi pakub nendele rändaja elu. Kuid ka oma kangelaste südamesoppe ei jäta Conrad liigutamata. Aineti on Conrad joonistand kõige vastikumaid lurjuseid, nagu näiteks M. Jones ja Ricardo (võit). Kuid ta ei saa, et ka mitte nende vastu lugupidamist äratada. Nii imelik, nii õiglase, nii otskohene, nagu ta on, ei keela ta isegi nendele osakest humaansusest. Nõnda on Mr. Jones õieti verejanuline, kui aga Conrad teda kujulab, mõistame meie ja vabandame teda. Tema jämedamatel naljadel on siiski peenkombeline põhiheli, nagu ta ka kõige metsikumate vahejuhtumiste kirjeldamisel jääb siiski delikaatseks. Kõige sellega on Conrad oluliselt ikkagi rohkem slaav kui inglase. Ühelgi tema kangelaskujul ei leidu kindlaid, ettemääratud piirjooni; nad on kogu

E. Wiiralt: Pää „Pallase“ kunstikooli näitusel kevadel 1924

tegevuse kestvusel vahetumalt liiguvad, viibivad alalises kujunemisyrgus. Joseph Conrad on ehk ainus suur romanist, kes suudab olla ühtlasi ka suur psükoloog.

Kõiki neid omadusi, milliseid on Dostojevskil ja Tolstoil, Stendhal'il ja Meredith'il, on ta mõistnud oma teostes õnnelikult liita, ta on rohkem, kui ainult järeltuleja Fieldingile ja Smolletile, Daniel de Foe'le ja Dickensile, Stevensonile ja Kiplingile. Pääle Robinson Crusoe pole vahest ükski inimene olnud nii üksi, kui on Heyst võidus. Võrreldes selle ilmapagulasest rootslasega oma saarekehel, ehk õnnetu Lord Jim'iga on isegi Kim, vana India metsiku looduse laps, võrsund lausa tsivilisatsiooni rüpes. Ainult ehk Raskolnikov tundub sama uppununa keset inimmerd.

Kaotasime Anatole France'i vähe hiljem pääle Joseph Conradi surma. Ei ole ehk päriselt õige vaadelda Conradi üksnes inglise kirjanikuna, — ta on seda enam näiliselt kui tõeliselt. Nõnda aga, nagu nad on, on mõlemad ometi nii viljakalt tegevad olnud kirjanduspõllul mõlemates maades, — kuna üks nendest Pariisi vaimuilmale uuesti elluäratas muistse Rooma-Helleeni kultuuri, on teine sama võimsalt teostand modern ühiskonna koostööd vanas Anglosakside juhtumuslikus ja lüürilises vaimus.

Tõlkind Alf. Tamm

Susi — must teemant. T. B. C. Co — palavvõõ sөөkomaania — on likvideerimisel. Samburani tähtsamasse kompania sөөlademisse jäi, kuna likvideerimine aeglast rada käis, firma usaldusmehena Axel Heyst. Need saared olid võlud Heysti, keda peeti kentsakaks tüübiks, toredaks gentlemanniks, ja utopistiks. Ta oli rahvuselt rootslane, oma ilu, tuseduse ja pikkade vurrudega sarnanes Karl XII portreedele. Teda armastati.

Timori saarel trehvas Heyst Morrisoni, kapitalisti ja kauba-bricki kapteni, kes oleks võind rikas mees olla, kui tal poleks olnud suurt altruismi. Temagi oli omamoodi „võlutud mees“, sөөbraks Jumalast mahajäetud pärismaastastele kes tema kaubapurjeka ilmumisel lippe vardasse tõmbasid, konge löid ja isegi noored tüdrukud lilli juustesse pistisid. Pidulikult võeti teda igal pool vastu ning säravana ja rahuldustundega vaates Morrisoni läbi monokli oma kaubatarvitajaid, kellele ta müüs kõik võlgu. Seesuguse kaubitsemise tõttu polnud tal kunagi üleligset raha kaasas. Timoril olid Portugaali võimud ettekäändel, et Morrisoni paberid korras ei olevat, teda rahatrahviga karistand, ja et tal raha maksta polnud, purjeka konfiskeerind. Heyst tasus Morrisoni trahviraha ja sai sellest momendist pääle tema äriosanikuks.

Morrison sõitis Londoni, et T. B. C. Co juure nusi kapitaale tõmmata. Ta tegutsemisel oli tagajärgi, kuid äkki viis surm ta tema esivanemate juure. Heyst taandus üksikule saarele ja jäi nähtavaks ainult „Sissie“ kapten Davidsonile, kes sääl tihti mööda sõitis. Surabaya, väike pesa, kubises igasugu tühjadest juttudest Heysti üle, keda isegi Morrisoni surmas süüdistati. Selle eest hoolitses eeskätt võorastemajapidaja, eruleitnant keiserlikust saksa sõjaväest, tüübiline sakslane Schomberg. Äkki ilmus Heyst tagasi Surabayasse.

Siis sõitis ta Davidsoniga ühes, kellele ta ise seletas, et ta Samburanilt ainult vähejeks ajaks lahkus, kõige enam mõneks päevaks. Tal oli kindel kawatšus siia tagasi tulla.

Davidson ei varjand oma õudustunnet ja uskumatust sel puhul. See on hullumeelšus, ütles ta. Siis seletas talle Heyst, et kompania ajutamise ajal Euroopast temale mööbel järele saadetud.

Davidsonile ja meile kõigile näis see mõte weider olevat, et Heystil, sel fant-laagril, sel nomaadil, sel peremeheta hullkuril võis olla mööbel. . . Meie ei jaand sellest lihtjalt aru. Samuti oleks mõne linnu mööblit rääkida võind, nii koomiline ja fantastiline oli see!

„Mööbel? Teie mõtlete toolid ja lauad?“ küsis Davidson varjamata imestusel.

Ta, just seda tahtis Heyst öelda.

„Kõik see kuhjati Londoni kottu, pärast mu waeje isa surma,“ ütles ta.

„Kuid see oli wišt hulga aja eest!“ hüüdis Davidson, mõeldes selle rohke aja pääle, mil meie Heysti ükšinduses ümberuitamas olime näind, nagu warest, kes puult puule lendab.

„Sellest on weel rohketem aastaid tagasi,“ wastas Heyst, kes Davidsonist täiesti arusaand oli.

Sellest võis järeldada, et ta oma rannakuud oli algand weel enne kui meie teda nägema hakkasime. Millistes regioonides? Millisest õrnast east alates? Müsteerium! Wõib olla ei olnud sellel linnul iialgi pesa olnud.

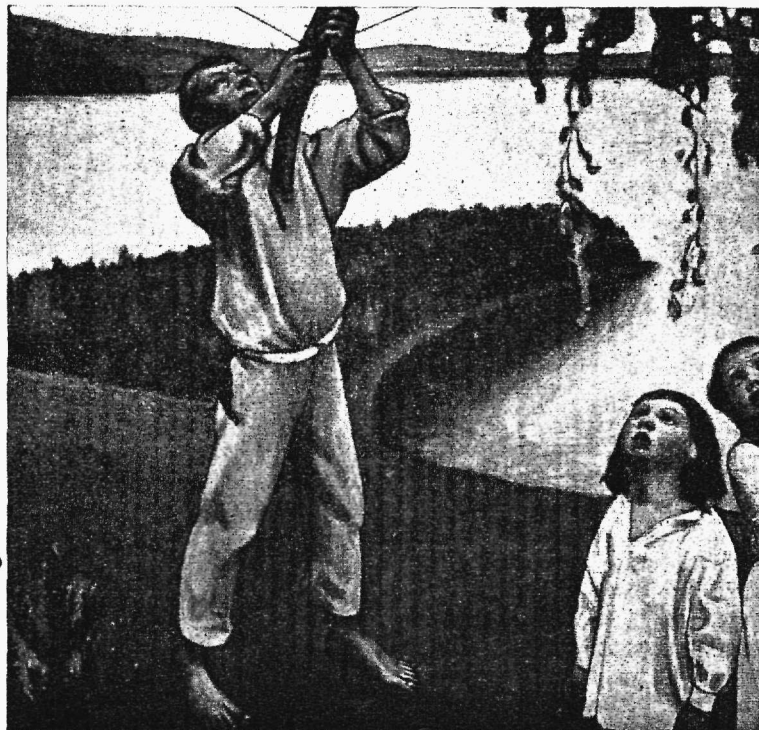
„Ma lahkusin koolist üsna wana,“ ütles ta kord oma sõidu ajal Davidsonile. „See oli Inglismaal. Wäga häa kool, kuid ma ei olnud sääl mingi filmapaistew kuju.“

Heysti ülestunnistused! Keegi meist, wähaarwatud kahlemata kadund Morrison, polnud temalt enefelt kunagi niipalju kuulda saand. Kas teie ei usu, et eremiidi elu tema keelepaelu lahtipäästa oleks suutnud?

Selle mälestusliku ülesõidu ajal, mis umbes kaks päewa kestis „Sissie“ lael, andis ta wabatahtlikult uusi ülewaaiteid enefelt, sest tema eluloofirjeldusest ei võind juttugi olla. Ming seegi huwitas Davidsoni. Mitte, et need ülewaaited iseenefelt huwitawad oleks olnud, waid ta tundis omafarnaste wastu seda kaasafündind huwi, mis omane on inimese loomule. Seda enam, et elu, mida Davidson ringe tehes läänest idasse ja vice versa elas, oli wastuwaidlemata monotoomne, ning teatud mõttes ütsildane. Pärismaalasi hulgana, laewalae reisijatena muudugi, kuid kunagi mitte ainuštki walget; nii et Heysti juuresolek selle kahe päewa jooksul pidi talle paistma jumala juuresolekuna. Pärast jutustas Davidson meile nende kooswiibimisešt pikalt. Heyst oli temale öelnud, et tema isa paar raamatut olla kirjutand. Ta oli filosoof.

„Usun, et ta ise ka pisut puudutatud oli,“ kõneles Davidson. „Ta pidi kootšis oma perekonnaga tülli sattund olema. Tõesti, Heystile kohane isa! Kas ta polnud ise ka puudutatud? Ta ütles mulle, et ta otsekohe pääle isa surma oli läind laia ilma ega olnud ümberuitamist katkestand kuni filmapilguni, mil ta selle kurikuulsa sөө küsimise pääle oli sattund. Kas teie ei leia igatahes, et pöeg oma isa wäärts?“

Muuseas oli Heyst weel wiisakam kui kunagi enne. Ta tahtis oma reisi kinni maksta ja kui Davidson temalt raha wastu ei wõind, haaras ta tema käe, terwitas teda wiisakalt

A. Gallén-Kallela: Seinamaal hanakambris Björneborgis

Foto Lemberg
Tallinna Toomkirik, Piiskopikirikuks nimetatud

ja ütles, et ta tema föbralikkuse avaldustest liigutatud olewat.

„Ma ei taha kõnelda sest tähtsusetu summast, mida teie vastuvõtta ei taha,“ jatkas ta, surudes Davidsoni kätt. „Kuid ma olen teie humanisusest liigutatud.“

Uus käesurumine.

„Ming uskuge, et ma täiesti hinnata oskan, et ma selle osaline olen.“

Lõpulik käesurumine. Järeldage kõigest sellest, et Heyst „Sisfie“ perioodilisi ilmumisi oma eremiidi elus oskas hinnata.“

„Ta on tõeline gentleman,“ ütles meile Davidson.

„Mul oli idepoolest piinlik, kui ta laewalt lahkus.“

Küsitamine temalt, kuhu ta tema oli jätnud.

„Surabayaosse . . . Mis siis? . . .“

Tešmanite pääfontor oli Surabayaas. Heysti ja Tešmane kõitsid väga wanad suhted. Et ühel eremiidil ka asjaajajad olid, see kuulmatu ei haawand meid ja meile ei paistnud sugugi absurdina, et huffund, kokkuwarisend, hääbund ettevõtte unustatud, kadunud, mahajäetud šerandil weel arweid diendada oli. Meie ütlesime Surabaya, tuhat ja tuline! Olime kindlad, et ta ühe Tešmani juures peatub. Keegi küüsis, kuidas teda ka vastu võeti, sest teati, et Julius Tešman Tropical Belt Coal ettevõtte fiasco tublisti kannatada sai. Kuid Davidson liikas meie ekfiarvamise ümber. Olime walel arwamisel? Heyst asus Schombergi wõdrastemajja ja oli astund wõdrastemaja lootikusse Mitte, et Schomberg oleks oma lootikut lihtsale kaubalaewale, nagu seda „Sisfie“ oli, wastuajata mõelnud, kuid esimene oli kohtand üht rannalaewa, mis oli temale signaali annud. Schomberg ise oli tüüri juures.

„Oleksin soowind, et teie näind oleksite, kuidas Schombergi filmad pääst otse wäljatulemas olid, kui Heyst wana kastanipruuni nahtse kotiga lootikusse hüppas. Ta tegi esimesel filmapilgul wähemalt, nagu ei teaks ta kes see oli. Ma ei läind nendega ühes maale. Meie ei peatand üldse enam kui paar tundi. Aleg, et kahttuhandet kookuspähklit mahapanna, ning sõitšime edasi Andsin talle lubaduse järgmisel möödasõidul, kahekümmne päewa pärast, teda jälle kaaja wõtta.“

V

Juhtus, et Davidson oma tagasisõiduga faks päewa hiljaks jäi. See polnudki muudugi tähtis, kui ta kõige palawamal päälõunajal tunnil pidas oma kohuseks otsekohe maale minna, et Heysti ülesotsida Schombergi wõdrastemaja seisfis laial muruplatstil, millel asus ilus aed, mõned suured puud ja wähe eemal, nende laiaili laotatud okste all jaal „kontsertide ja teiste lõbustuste“ tarmis, nagu reklaamkirjad kuulutasid. Rattisid kuulutused, mis suurte tähtedega „kontsert igal õhtul“ teatasid, rippusid telliskivi piitadel, mõlemil pool uft.

Teekond oli pikk olnud põletawa päikese all. Davidson peatus, et oma higit kaela ja nagu pühkida, jääb, mida Schomberg „piazza“ks“ nimetas. Sinna wiisid mitu uft, kuid kõik kardinad olid alla lastud. Polnud ühtki hinge näha, isegi ainuſti hiina boy'd, midagi, pääle wärwitud rauast toolide ja laudade kollektiivoni Üksindus, wari, jünge warkus, ja kerge uinutaw tuul, mis hooti tähelepanematult puie alt käis, panid Davidsoni kergelt warijema, sel troopika wärinal, mis tihti, isearanis Surabayaas, ettewaatamata walgele palawikku ja hošpitaali tähendab.

Ettewaatlik Davidson otsis warju lähemas piimedas toas. Kunstlisest poolhämaraſt, biljardilaua tagani, mis kattega üle tõmmatud, tõusis üles mingi walge kaju, kes senini kael wõlil lamand. Jga päew, pääle wõdrast le antud lunchi, tegi Schomberg oma uinaku. Ta tõusis aeglaselt, majesteetlikult, ettewaatlikult, olles kaitsewalmis, pikk habe küraſina laial rinnal. Ta ei armastand Davidsoni, kes polnud kunagi wäga agar klient olnud. Ta wajutas laualt mööda minnes kellale ja ütles, arusaadama eruohwitseri tooniga:

„Teie soowite?“

Waene Davidson seletas oma märga kaela pühkidis lihtſalt, et ta oli tulnd Heysti otsima, nagu nad oma wahel mahateind.

„Teda pole fiin!“

Kella pääle oli hiinlane ilmud. Schomberg pööras tema poole.

„Täitke herra soowe.“

Kuid Davidson ei wõind oodata; ta palus ainult, et Heystile teatataſe, et „Sisfie“ keſtööl wäljasõidab.

„Pole fiin, fordan teile!“

Davidson löi kärſituses enesele wastu säärt.

„Herra! Kas mitte hošpitaal, ma wean fihla?“

See oli kaunis loomulik arwamine selle isearanis palawikku saatwa maa kohta.

Eruleitnant surus huuled kinni ja kergitas ilma tema otſa waatamata kulme. See liigutus wõis kõike, mida aga soowite, tähendada, kuid Davidson jättis siiski ilma kõhklemata hošpitaali mõtte. Tal oli ikkagi wajadus Heysti enne keſtööd oma peſast wälja tuua.

„Ta peatas fiin?“ küüsis ta.

„Ja, ta peatas fiin.“

„Kas võiksite mulle öelda, kus ta nüüd on?“ jattas Davidson rahulikult.

Ta hakkas rahutuks minema, kuna ta Heysti vastu häatahtliku eestkostja jümpaatiat tundis.

„Ei või öelda. See pole minu asi,“ vastas Schomberg, pead sarnase pühalikkusega tõstes, mis pidi mingit kohutamat saladust sugereerima.

Davidson oli rahulikkus ise. See oli ta iseloom. Ta ei lastnud neist tunnetest, mis Schombergile kaalukud ei olnud, midagi väljapaista.

„Saan kindlasti Teemanite büroost teada,“ mõtles ta. Kuid oli tõrvetawalt palaw, ja kui Heyst alla sadamasse oli läind, pidi ta „Sisje“ päralejõudmisest isegi teada saama. Ta on wast laewal, kus võib linnas tundmata jahedust nautida. Davidson, tehaka mehena, hindas iseäranis jahedust, ja kaldus liikumatuse poole. Ta peatas filmapilguks, et otjustada. Läwel seisest waatas Schomberg õue, kujutades enestest kõige täiuslikumat ükskõikjust. Aga ta ei suutnud end kauem pidada. Ükki, tagasi pöördes, küsis ta järju wihaga:

„Teie olete teda näha tahtnud?“

„Muidugi!“ vastas Davidson. „Meie tegime omawahel maha, et meie kogu saame . . .“

„Arge end ilmaaegu waewate. Ta naeraks nüüd selle üle!“

„Kuidas nii?“

„Do! wõin teile jeda finnitada. Teda pole siin, eks ole? Wõidte mind uskuda. Arge end tema pärast waewate. See on sõbra nõuanne, mis teile annan.“

„Tanan,“ ütles Davidson, „seesmiselt teutooni metsiku aktjendi ees hirmu tundes. Tahatfin filmapilguks istuda ja midagi juua.“

Niisuguseid sõnu polnud Schomberg oodand. Ta hüüdis karmilt:

„Kellner!“

Hiinlane lähenes ja Schomberg, saates teda päälliigutusega walge poole, läks urijedes ära. Davidson kuulis, kuidas ta kaugenedes hambaid kiristab.

Davidson istus üksi biljarditoas; olesks öelda wõind, et ühtki hinge wõdrastemajas polnud. Davidson oli loomu poolest nii rahulik, et ta Heysti äraoleku ja Schombergi müstilise ülalpidamise pärast oma rahu rikkuda ei lastnud. Ta uuris kõike jeda oma moodi, mis sarnanes selgetnagemisele. Oli midagi juhtund ja talle oli wastumeelt minna teateid koguma, sest et mingi eelaime teda finni hoidis, nimelt, et ta siin ühel ehk teisel moel selgust saab. Üks „iga õhtu kontserti“ kuulutus, paremini alalhoidund kui need, mis sisjekäigu ukjel olid seinale kinnitatud, oli otse tema wastas. Ta waatas jeda mehaaniliselt ja oli asjaolust — sel korral wõga haruldasest, — et orkester „Orientaalse Zangiaco rändtrupi kaheksasteistkümnest naismängijast“ koosnes, üllatatud. Kuulutusel seisib, et neil au oli olnud mitme orientaalise Suuruse ees oma walitud repertuaari esitada, samuti pashadegi, sheikide, ninade, tema kõrguse Mashcati sultani ees j. n. e. j. n. e.

Davidsonil oli neist kaheksasteistkümnest naismängijast kahju. Ta teadis, mis seejuguine elu tähendas, tundis selaste ringreiside alatuid tingimusi ja brutaalseid intsidente, korraldatud niisuguste Zangiaco mode poolt, kes end moosekantideks nimetawad, kuid tihti kõit muud on, mitte aga muusikamehed. Kuna ta filmad ikka weel kuulutusel peatusid, awanes üks tema taga ja astus sisse naine, jeda Schombergi naiseks peeti; jeda ta wiist oligi, sest keegi oli isüiniliselt märkuse teind, et ta igasugusest sharmist lage oli, et olla miski muu. Ta hirmund ilmest wõis arvata, et wõdrastemaja pidaja temaga halvasti ümber käis. Davidson kergitas mütsi. Madaam Schomberg nikutas oma kahwatut pead ja istus ebakafinasti mingi kõrge puldi pääle, mis ukse wastas oli, tema taga olid klaaside ja pudelite read. Ta soeng, korraldatud äärmise hoolhusega, lasi rippuda kaht lokki ta kõhna kaela wasatul; ta oli siidi kleidib ja asus oma päälõunasele tööle. Schomberg nõudis ta siinolekut, kuigi ta midagi kohwi maitsewastegemisele juure ei annud. Ta istus käre ja suitsu sees, nagu mingi ebajumal troonil, aegajalt biljardi poole tõmpi naeratust saates ja mitte kellegiga rääkides; ka temaga ei kõnelend samuti keegi. Mis Schombergisse puutub, siis ei pööranud ta tema poole muud tähelepanu, kui et saatis talle waid oma metsikuid, täiesti ära teenimata täiuslikke kulmude kortsutusi. Sjegi hiinlane ei teind temast välja.

Ta oli Davidsoni mõtlemist katkestand. Temaga ükki olles oli tal piinlik tema waituse, tema liikumatuse ja ta pärani awatud filmade pärast. Tal oli kergesti inimestest kahju. Talle näis ebawiisakana, talle mitte tähelepanu ülesnäidata. Ta ütles, kuulutusele näidates:

„Kas need inimesed selles majas asuwad?“

Talle oli see niinõrd harjumata, et kliendid tema poole pöörasid, et ta selle häälekõla juures oma istmelt üles hüppas. Davidson seletas hiljem, et ta just nii üles hüppand oli, nagu jeda mõni puukuju olesks teind omast tarretusest midagi kaotamata. Ta ei liigutand ka mitte filmi, kuid wastas talle wabalt, olgugi, et ta huuled liikumatud näisid:

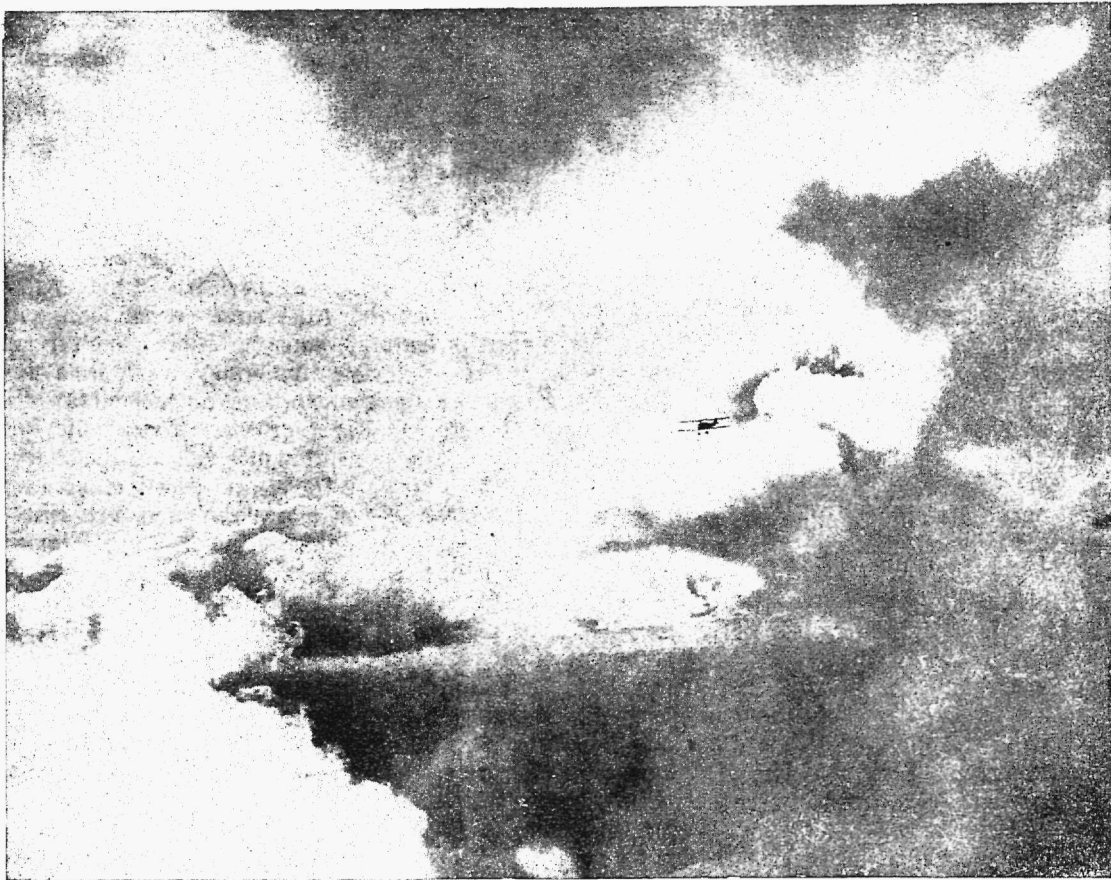
„Nad olid siin üle kuu. Müüd sõitsid nad ära. Nad mängisid iga õhtu.“

„Kas hästi?“

Ta ei wastand; ja kuna ta ükssilmi oma ette waitima jäi, siis rikkus see Davidsoni tasakaalu. Polnud wõimalik, et ta kuulnud ei olnud. Wõib olla ei tahtnud ta oma armamist awaldada. Oli wõimalik, et Schomberg, kodustel põhjustel jeda väljapetand oli niisuguseid asju enese teada jätta. Davidson pidas oma kohuseks kõnelust jatkata. Ta jattas ka siis, omamoodi jeda imelist waitust katkestades:

Tantsijanna Ella Ilbak

Lennuk pilvede keskel

Ülesvõtte teiselt lennukilt Lasnamäe aerodroomil. Lennuväe foto

„Ma näen; midagi tähelepanuväärilist; sarnased orkestrid on seda harva. Muidugi itaallased, madaam Schomberg, otjustades nende juhi nime järele?“

Ta raputas eitavalt pääd.

„Ei. Ta on sakslane. Kuid ta wärwib oma juuksed ja habeme mustaks, oma elukutse pärast. Zangiacoמו on sõja nimi.“

„Suwitaw,“ pomises Dawidson.

Meeles waid Heyst, tuli talle mõte, et ta ka muud teada wõiks. Igatahes wõimatu oletus üks kõik selle poolt, kes madaam Schombergi pääle waatas. Keegi polnud kunagi mõttele tulnud, et tal ka intelligentsi wõis olla, kuigi wähe, kuigi ka kõige wähem ilmas. Tema pääle waadati kui asja, kui automaadi, kui dudse wahakuju pääle, warustatud mehhanismiga, mis filmapildudel ta pääd langetama ja teda aegajalt rumalalt naeratama pani. Dawidson waatles seda tõmbi ninaga proofili, seda kortjus põske, suurt ümmargust ja liikumata silma, mis ihegi ei pilgutand. Ta küsis eneselt: „Kas see olewus tõesti rääkind on? Kas ta weel räägib?“

See oli waimustaw asjaolu, et mehhanilise mängu-asjaga saab katsuda juttuajada. Naeratus mängis Dawidsoni näol, inimese naeratus, kes hurwitawat eksperimenti teeb. Ta küsis uuesti:

„Kuid selle orkestri teised liikmed olid õiged itaallased, etš ole?“

See oli talle täiesti ükskõikne, kuid ta tahtis näha, kas mehhanism weel töötas. Mehhanism töötas: Dawidson sai teada, et nad itaallased ei olnud; nad kuulusid kõikidesse rahwustesse. Oli filmapiltne seisak-waitus; liikumatus näos pöördus ümmargune film piazzale wiitwa lahtise ukse poole, üle terve ruumi, siis ütles naine samal tasasel häälel:

„Ihegi üks noor inglanna oli nende hulgas.“

„Waene olewus!“ tundis Dawidson kaasa. „Uhu, et nende naistega tõesti mitte paremini ümber ei käida kui orjadega. Kas see wärwitud habemega isik ka oma-moodi mõistlik oli?“

Mehhanism wakis ja Dawidsoni kaas-tundlik waim, tegi siit ise omad järeldused.

„Hirmus elu nais-tele!“ jatkas ta. „Kas nimetades noort ing-lannat, madaam

Schomberg, tõesti welda tahtsite, et ta noor tüdruk on? Teatud orkestri preilid pole mitte õrnad taimekesed.“

„Ennem küll noor,“ kostis madaam Schombergi liikumatust näost kõlatu hääle.

Julgustatud, seletas Dawidson, et tal temast kahju on. Tal oli inimestest fergesti kahju.

„Kuhu läksid nad siit lahtudes?“ küsis ta.

„Tema ei läind nendega kaasa; ta põgenes ära.“

Sarnase informatsiooni sai Dawidson. See äratas uue huwi.

„Waata, waata!“ ütles ta rahulikult.

Siis inimese ilmega, kes elu tunneb, küsis ta rahulikult:

„Kellega?“

Liikumatus ardis madaam Schombergile fügawa tähelepanelikkuse ilme. Wõib olla kuulatas ta tõesti; kuid Schomberg pidi oma puhketundi kufagil maja peidetud nurgas lõpetama. Waitus oli täielik ja ta oli liiga pika kestwusega, et tähtsuseta jääda. Siis lõppeks fofistatas ta omalt troonilt Dawidsonile:

„Teie sõbraga.“

„Ma! teie teate, et ma selleks fiin olen, et üht sõpra otsida? küsis Dawidson lootusega. Kas teie ei wõiks mulle welda . . .?“

„Ütlefin juba“

„Kuidas?“

Wõis welda, et uduloor, kattedes Dawidsoni filmade ees temale uskumatut asja ilmutas.

„Teie ei taha ometi welda?“ . . . hüüdis ta. „See pole mitte seda laadi inimene!“

Kuid ta hüüdis wiimaseid sõnu kattewa häälega. Madaam Schomberg ei teind ka mitte kõige fergemat päälitgust. Üllatuse järele, mis teda oli taband, langes Dawidsoni tuju lõpulistult.

„Heyst! Mii galant inimene!“ hüüdis ta nõrgalt.

Madaam Schomberg näis teda mitte kuulnud olewat. Sarnane kuulmatu awantiür ei wastand kuidagi arwamisele, mis Dawidsonil Heystist oli. Heyst ei kõnelend iialgi naistest; näis nagu poleks ta iialgi nende pääle mõtelnud ehk nende

olemasolust midagi teadnudki. Ja nüüd; äkki, juhustliku orkestri naismoosjekandiga ära põgeneda!

„Pidin imestusest istukili kukkuma!“ jutustas meile pärast Davidson.

Ta tunnistas fiiski, et ta arusaamisega selle imestustäratava akordi mõlemaid osasid vaatlema hakkas. Hästi järele mõeldes, ei olnud ta enam sugugi kindel, et sarnane rõõvimine Heysti takistand oleks galant inimejeks jääda. Wastujeks meie warjamata naeratustele ja turtsumistele tegi Davidson ümmarguse ja rõõmise näo selleks, et Heyst noore tüdrukku Samburani oli wiind, ei näind ta ühtki põhjust naljatamiseks. Kindlasti olid koha üksindus ja waremed Davidsoni lihtja hinge pääle oma mõju avaldand.

Nad ei sobind nende inimeste wabadele kommentaaridele, kes neid näind polnud. See must dishunglist tõusew damm, tühja merde kutub nende mahajäetud majade katuste rida, mis kõrgest rohust kohutawalt üles kerkisid, hrrr! . . . Sünge hiiglapilt, Tropical Belt Coal Co-nielt, juur, kõite neelaw padriistik, epitaaf hauale maandumisjilla otjale laotud suur müümata jäänd sõekandam, suurendas weelgi üldist kurbust.

Miimoodi targutas tundelik Davidson. Noor tüdruk pidi väga õnnetu olema, et järgneda tundmata mehele sarnasele paika. Rahtlemata oli talle Heyst õigust oelnud: ta oli gentleman. Kuid milliste sõnadega wõis ta Samburani elu kirjeldada? Kõnelus tühjast saarest ei annud weel mingit pilti. Päälegi, kui teegi on tühjale saarele jattund, peab ta sellega rahul olema; kuid uskuda, et üks noor naiswiulimängija rändawast naisorkestrist, jääb all olemiseft lõbu wõis tunda, olgugi ühe päewa, ainsagi päewa jootful, see paistis wõimata olewat. Ju koha nägemine oleks teda kartma pannud; ta oleks karjatama pidand.

Millised sümpaatia tagawarad nende suurte rahuliste inimeste juures! Davidson oli hinge põhjani liigutatud, ning oli kerge näha, et teda Heyst eriliseft huwitaz. Süsifime temalt, kas ta hiljuti jäält mööda oli sõitnud.

„Do! ja. Sõidan jäält alati umbes poole miili kaugetelt mööda.“

„Teie ei näind kedagi?“

„Ei. Minustki hinge, mitte kellegi warjugi!“

„Kas wilistafite?“

„Kas wilistafin? Wjute teie, et ma sarnase asjaga hakkama saats?“

Ta pidas wiimse wõimaluseni alatuks sarnast arwatawat pääletungi. Grafordselt delikaatne, see Davidson!

„Hää, kuid kuis teate, et nad jääb on?“ küsiti muidugi temalt.

Heyst oli madaam Schombergile usaldand ülesande Davidsoni jaoks: mõned paberilehele pliiatsiga kirjutatud read, talle teatades, et ettenägemata tungiw asjaolu teda enne kindlaksmääratud päewa ärasõitma sunnib. Ta palus Davidsonilt wabandust oma näiwa tsiwiliseerimatusse pärast. Majaproua — sellega mõtles ta madaam Schombergi — teatab talle asjaoludest, ilma et ta ieenestestki mõista, neid seletada oleks mõistnud.

„Mida siin seletada ongi?“ küsis ta kahtlewa tooniga.

„Ta armus sellesse wäitefesse wiulimängijasle ning . . .“

„Ming tema temasse, nähtawasti, arwan ma.“

„Kõik see on erafordselt kiiresti sündinud“, ütles Davidson. „Mis teie arwate, mis sellesft saab?“

„Südamepiina, kahtlemata.“

„Kuid kuidas on see wõimalik, et madaam Schomberg usaldusmehesft waliti?“

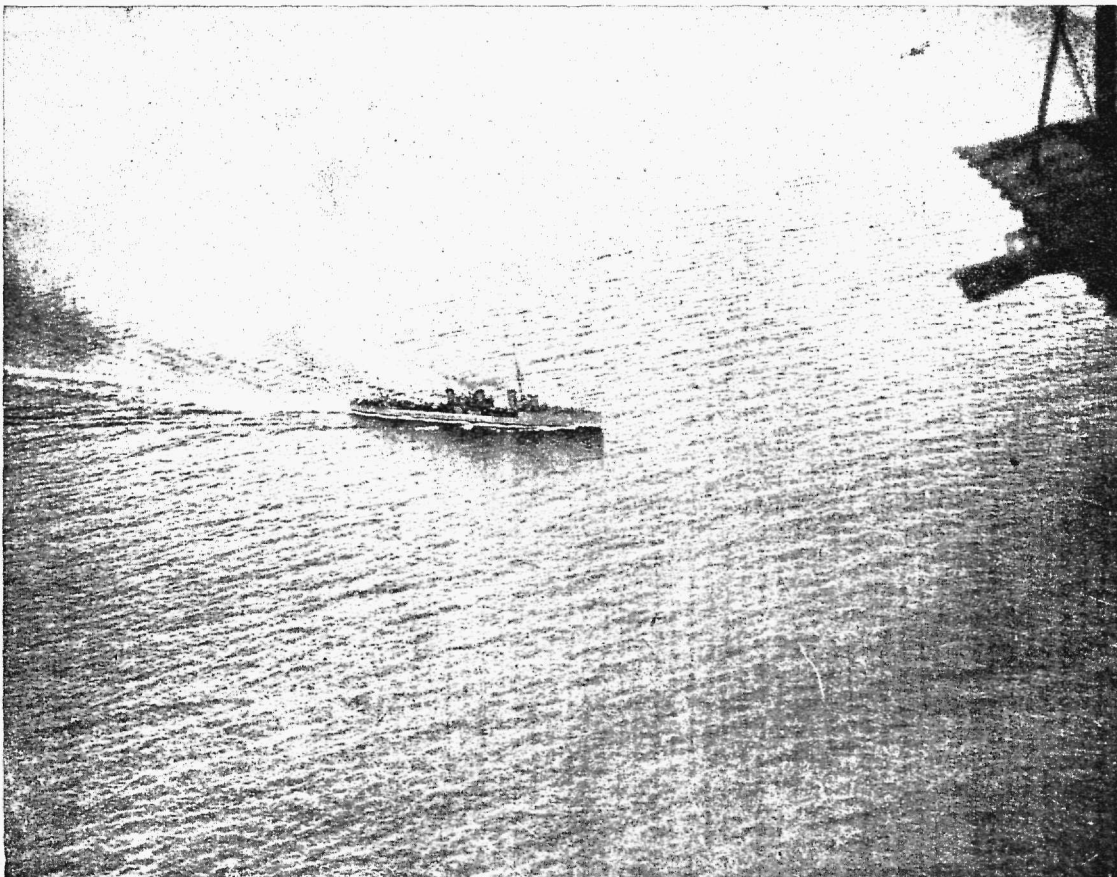
Seft tõepoolest oleks meie arwates ifegi wahakuju

ennem abianda suutnud kui see naine, keda meie harjund olime kaht biljardi walitsemas nägema, ilma eluawalduseta, ilma liigutusteta, ilma hääleta, pilguta.

„Ta on awitand nooreft tüdrukul wälisukse wõtit wõtta“, ütles Davidson.

„Madaam Schomberg paiskas mulle äkki Heysti nime nii nagu piipu süüdates, kuna mina süütult istuma jäin,“ jattas Davidson. Toibudes imestafin, kuidas Heyst, pagan, sellega hakkama sai, et just tema wälis mõeldes, kelle kätte seda paberit jätta. Ming siis, ennem maalitud pildile kui lihast ja werest naisele sarnanedes, sõsistas ta waewalt kuuldamalt:

„Ma awitafin neid. Ma korjafin nende asjad kokku, ma pakifin nad oma enese falli sisse ja lasin nad aeda tagumise afna kaudu. Seda tegin mina.“

Miiniristleja „Lennuk“ täiel sõidul aeroplaanilt waadetuna
Ülesvõte lennukilt. Lennuväe foto

„See naine, kellest uskuda ei võind, et ta oma väikest sõrmegi võiks tõsta! . . .“ imestas Davidson, oma rahulikult, vähe surutud häälel. „Mis teie ütlete selle kohta?“

„Mõelisin et tal pidi mingi isearalik humori olema, aitades neid. Temas oli liig vähe elu, et teda impulsiivses kaastundmises oleks võind kahtlustata. Ei võind uskuda, et Heyst teda äraostnud oleks. Ükskõik milline ka tema seisukoht oli, ta polnud siiski selleks küllalt rikas. Kas oli võimalik, et huvitatu kogu teda tagasihüüas naist mehe käte vahele juhtida, mis paremas ringkonnas, mehelepaneku maaniaks muutub? See oleks igatahes väga imesustäratav näide olnud.“

„Pakk ei võind raske olla,“ ütles Davidson meile pärast.

„Kujutan ette, et see noor tüdruk väga meelne oli,“ tähendasin vahele.

„Ma ei tea. Ta oli õnnetu. Tal ei olnud vist muud, kui vähe pesu ja mõned neist valgetest kleitidest, mida nad tšeenil kannavad.“

Davidson jälgis oma mõttekäiku. Siiski polnud troopikamaa ajaloos jarnaki avantüüri juhtumid.

„Kus leida kedagi, kes oleks noore tüdruku orkestrist ära võõrand? Kahtlemata leidub aegadel inimesi, kes huvi tunnevad mõne teinud lauljanna vastu, kuid temaga ära põgeneda . . . Seda ei juhtu. Selleks tõlbas jarnane hull, kui Heyst.“

„Mõtlege ainult, mida see tähendab,“ jatkas Davidson, olles oma äraõitumata rahulikkuse juures üsna ettekujutusvõimeline. „Katse ainult sellest mõelda! Üksikud festivad mäietsemised Samburanis on tema ajud pahupidi pöörand. Ta ei võtnud omale aega järelemõtlemiseks, sest vastasel korral poleks ta seda teinud. Ükski tervemõistustlik inimene . . . Kuidas jarnane asi küll lõppeda võib? Mis ta temaga lõppude lõpuks päale hakkab? See on otse hullus, ütlen ma.“

„Teie ütlete, et ta hull on, teie?“ Schomberg finnis, et ta oma saarel nälgia peab surema; nii võiks ta teda lõpuks ära jüüa, tähendasin mina.

„Madaam Schombergil polnud aega üksikasju seletama hakata,“ jatkas Davidson.

Tõepoolest oli imekita, et neid nii kauaks üksi oli jäetud. Dhtupoolse unelmine oli lõppend. Sammutud ja hääled kostsid rõdult, wabandage piazzalt: toolide kolin, kõlistatava tella helin. Kliendid ilmusid uuesti. Madaam Schomberg palus viirekti — kuid temale otja vaatamata — Davidsoni, et ta sellelegi midagi ei ütleks, kui äkki ta närviline sofistika sõna päält ära löigati. Ühe väikese tagaüks kaudu astus Schomberg sisse, juuksed soetud, habe hoolikalt silutud, kuid silma laud veel unest raske. Ta vaatas Davidsoni halvaksapanemise, saatis isegi ühe pilgu oma naisele, kuid pettus ühe loomuliku rahulikkusest ja teise harilikult liikumatuselt.

„Kas sa joogid välja andsid?“ küsis ta kurja häälega.

Ta ei avand huuli, sest jät filmapilgul ilmus ülemkelner täidetud kandikuga ja läks piazza poole. Schomberg sammus ühe juure ja teretas kliente, kuid ei läinud nende juure. Ta jäi sinna, sulgudes poolt sissekäiku, selg saai poole; ta oli veel jääl, kui Davidson, oma istmele filmapilguks paigale jäädes, tõusis, et minna. Sellejuures teinud käre juures pööras Schomberg päa ja nägi teda madaam Schombergi jumalaga jäätvat, kes temale puise kummarduse tegi, mida saatis tõlp ja grimassitaoline naeratus; võõrastemajapidaja pööras filmad ära; ta oli täis üleolewat uhkust. Oma lihtsuses salakaval olles, peatus ta uksele.

„Kahetsen, et te mulle mu sõbra äraoleku kohta midagi öelda ei taha,“ ütles ta. „Mu sõber Heyst, teie teate ju. Minu teie, mis mul teha jääb, arvan, on sada-

maast teateid koguma minna. Olen kindel, et jääl midagi teada saan . . .“

„Minu pärast pöörake kas või kuradi enese poole!“ kätartas Schomberg karedal ja lämbund häälel.

Wõõrastemajapidaja poole pöördes, tahtis Davidson pääasjalikult madaam Schombergi igasuguste kahtlustuste eest hoida, kuid ühes sellega oleks ta ka väga rahul olnud, saades vähe lähemaid teateid kogu asja kohta, ja Heysti tegu uues valguses nähes. See oli ainult katsepomm, kuid karmalalt vihatud. Ta õnnestas paremini igasugusest ootusest, sest võõrastemajapidaja nägu oli hirmuäratavalt muutunud. Äkki, jama karedas ja sünges toonis, õnistas ta Heysti kõige halvamate sõimunimedega, milliste hulgas „põrsanagu“ üheks kõige õrnamaks jäi; ta tegi seda sarnase hooaga, et ta tõepoolest lämbumisel oli. Waheaega kasutades manitses teda Davidson, kelle temperament kõige kurjemate tormidele vastupanna suutis, poole häälega.

„Pole tarvis end nii ärritada. Isegi siis mitte, kui ta ka teie kasja kaasa oleks võtnud . . .“

Wõõrastemajapidaja suur kuju kummardas ja lähendas oma vihat moonunud näo Davidsoni omale:

„Minu kasja! Mina . . . Tema . . . Waadake mind, kaptin Davidson! Tüdruku võttis ta kaasa. Mis puutub mulle see tüdruk? Ma wilistan selle tüdruku päale! Üks . . .“

Ta pillas ühe halva sõna, mis Davidsoni wärahutama pani. Waat', kes see tüdruk oli, ja ta seletas uuesti, et ta tema päale wilistab. Mis teda rahutuks teeb, on tema maja hää kuulsus. Igalpool, kus ta võõrastemaju pidand, on teda külastand artistide trupid. Wiimased soovitafid teda üks ühele; kuid mis temast nüüd saab, kui laguneb laiali laim, et impresariod hädaohus olid tema majas — tema majas! — oma trupi liikmeid kaotades? Ja filmapilgul, kus ta välja pidi andma seitsejada kolmkümmend neli guilders'i, et oma platfil kontsertsaali ehitada. See oli kuulmata asi aumäärilises võõrastemajas. See oli häbematus, laim, jultumus, kõlwatus! Santlaager, wõllanagu, kelm, bandiit, Schwein, Hund!

Schomberg oli Davidsoni kuuenõbbist finni haarand ja hoidis teda niimoodi ühe awauses, just madaam Schombergi kiwistund pilgu ees. Davidson saatis salajase pilgu sinnapoole ja mõtles mõnd julgustawat märki teha, kuid daam näis niivõrd kõigest tundmustest tühi olewat, ja kogu eluta omal puldil, et see ettemaaklikkus tõepoolest üleliigne näis olewat.

Ta wabastas oma nõbbi kindla rahuga. Päale seda, weel wiimast wandumist poetades, kadus Schomberg, et tea kuhu maja osja, et oma meelt ükfinduses rahustuda. Sisse astund kliendid olid tormise wahejuhtumise kohta uksele selgust saand. Davidson tundis üht neist ja andis talle möödaminnes märkuse, kuid teine algas juba juttu:

„Kas ta on weel oma ebatüüpilise kriisi mõju all? Ta pole sellest saadik weel muutund?“

Rõneleja hakkas kõwasti naerma, kuna kõik teised naeratasid. Davidson seisatas.

„Tah, ma usun.“

Ta tundis, seletas ta neile, end waldama imestuse ohwrina, kuid ta ei lastnud seda välja paista; oleks võind samuti aimata tema wälise koore all asuwa piina tundeid. „Siin ei näe kõik korras olewat,“ sofistika ta järelemõtlikult.

„Do! aga nad on üksteisele piiniuseid pannud,“ ütles teine.

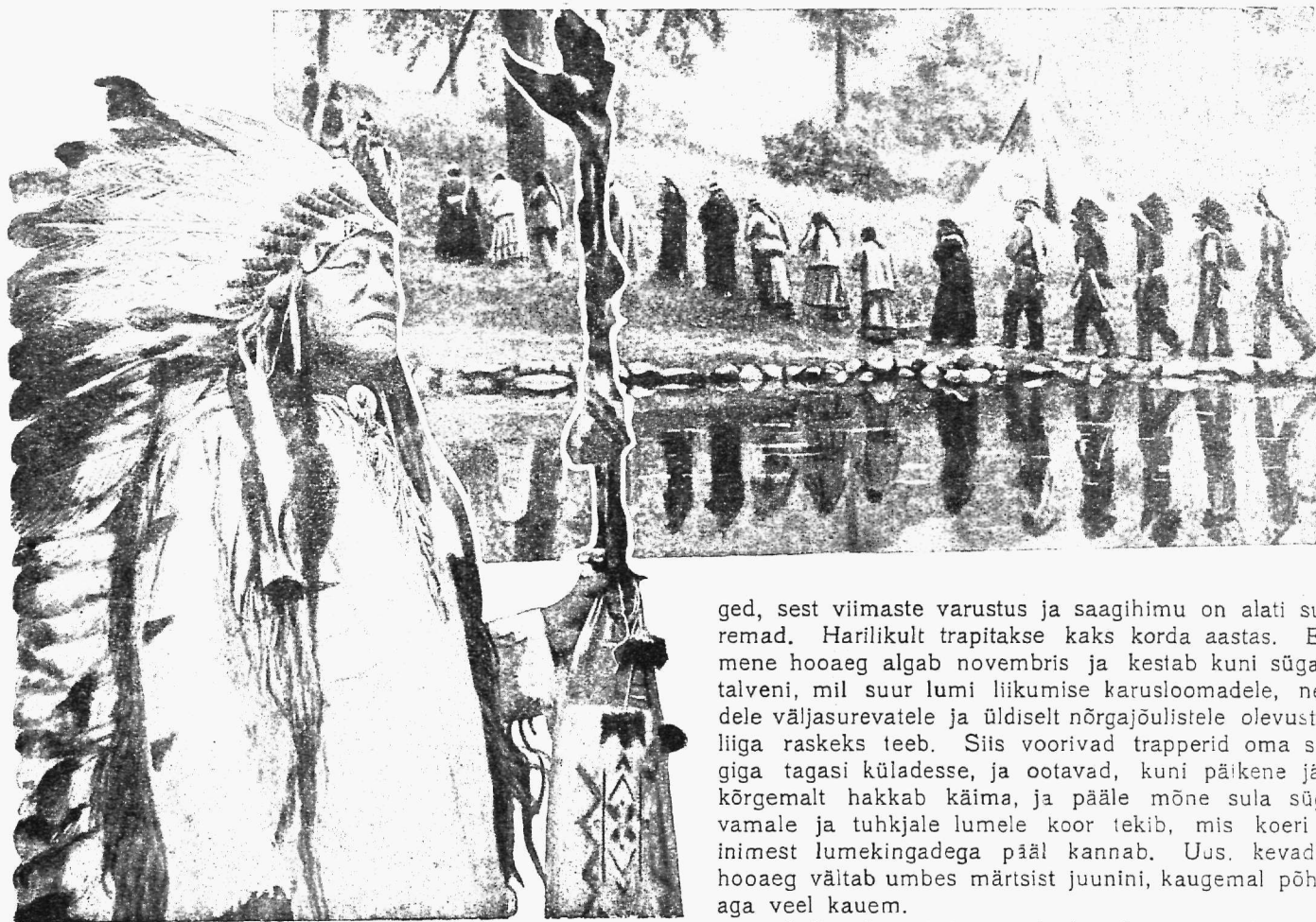
„Mida tahate sellega öelda? Kas tal Heystiga mõni lahing oli?“ küsis Davidson, oma uskumatuse päale waa-

(Jargneb)

Trapperite riigis

Muljed karusnahkade kodumaalt

„Odamehe“ omalt kirjasaatjalt

Kes meist pole juba koolipingil punanahajuttude põnevuses uinud vaimus läbi selle veetleva juhtumuste maailma, kus põliste laante nägemata radadel üksikud sõnaahtrad küttijad jälgimas lugematuid ohte, säädmas püüniseid tuhandele metsalisele, ning kuhu nii mõnigi püsimatult meist oleks kooliseinte kammitsest meeldi päästnud oma vabaduse. Millisena ilmneb see salapärase maailma tõeliselt, ja kuivõrd õiged on meie lapsepõlve ettekujutused tänapäeva silmis?

Olin juba ligi aasta elanud Kanaadas, kuni juhusega mind viis üles Alaska piiridele, kus mul võimalik oli oma noorepõlve jutukangelaste, — trapperite eluga lähemalt kohapääl tutvuneda. On ju Põhja-Kanaada Siberi kõrval ainuke maa, kust meieaja kultuurinimene omale kallimat karusnahkade katet ammutab. Veel jätkub siit mõnekski ajaks nottida meie daamide ja herrade õlgadele nahku piibritelt, piisamrottidelt, ilvestelt, tõhkudelt, saarmastelt, hõberebastelt.

Nagu teada, kaob metsloom säält, kuhu asub inimene. Sellepärast peab karusnahkade küttija, — trapper, minema kaugemale nende järele, ja mida nimelt sügavamale padrikusse, mida enam läbipääsemata kohtadesse, seda suurem on tema saagilootus.

Trapperi ametit peavad praegugi enamikult indiaanlased, kuigi nad selles ehk nii põhjalikud ei ole, kui val-

ged, sest viimaste varustus ja saagihimu on alati suuremad. Harilikult trappitakse kaks korda aastas. Esimene hooaeg algab novembris ja kestab kuni sügava talveni, mil suur lumi liikumise karusloomadele, nende väljasurevatele ja üldiselt nõrgajõulistele olevustele liiga raskeks teeb. Siis vooivad trapperid oma saagiga tagasi külladesse, ja ootavad, kuni päikene jälle kõrgemalt hakkab käima, ja päälle mõne sula sügavamale ja tuhkjale lumele koor tekib, mis koeri ja inimest lumekingadega pääl kannab. Uus kevadine hooaeg vältab umbes märtsist juunini, kaugemal põhjas aga veel kauem.

Indiaanlastest trapperid elavad metsas mitte onnides, vaid lihtsalt koonusetaoliste telkide all, mis edasiliikumisel hõlpsad kaasaviia. Igal sugukonnal on oma kindel trappimispiirkond, ja igal perel oma trapiliin, nii et piiride pärast kunagi tüli ei tule; toiduks aga võib loomi küttida igal pool.

Nagu valged üldse punanahaliste vastu alati hoolimatud on olnud, nii on ka valged trapperid need, kes indiaanlaste trapialadesse tungivad ja end kõikjal pere-meestena tunnevad. Iga aasta valguvad uued valged trapperid metsadesse, kuhu enne koht kaardil ligikaudu valmis valitud, ja punanahaline koligu aga omale uut ala otsima. Protesteerib ta, siis näitab valge mees oma trapimisluba ja küsib punanahaliselt samasugust. Seda viimasel muidugi ei ole, sest sääduse järele võivad indiaanlased küttida igalpool riigi metsades ilma mingi loa ja maksuta. Nii mõnigi punanahaline maksaks häämeelega omad kümned dollarid, ja muretseks loa, et soodsat trapiala omale hoida, kuid seda talle ei müüda. Miilleks hakkab ta õieti ka kindlat onni ehitama, teades, et igapäev võib valge mees tulla ja samas kohas trappima hakata.

Valgele trapperile on eriti tähtis tungida võimalikult kaugemale põlisesse metsa, sinna, kus keegi teda enne trapipind ei ole. Siis võib ta, kui ta raha kogund ja tüdinend, ehk tervisest ilma jäänd, oma ala ühes onni, püüniste ja muu sissesäädega uuele tulejale jälle maha müüa. Paremaks alaks peetakse sarnast, milles vähem põlend metsa,

rohkesti aga ojasid ja väikeseid järvi. Sellele vastavalt kõiguvad ka hinnad sajast kuni viiesaja dollarini.

Harilikult trapitakse kahekaupa koos, sest harva suudab keegi karude ja huntide keskel päris üksi olla. On ka neid, kes naisega kahekesi trapivad. Uuele alale sõidetakse niikaugemale hobustega, kuni padrik lubab, siis aga võtab trapper omad pakid ühes moona ja püünistega turjale, ja kannab nad üle jõgede, soode ja mägede sihtkohale välja. Sarnane kandam, mida tihti üle viiekümne penikoorma edasi tuleb viia, kaalub keskmiselt 2500—3000 naela. On see ilmatu vaev nähtud, algab kohal onnide üleskohendamine. Onnid ehitatakse suures ringis, nõnda et nende vahet umbes päevatee, s. o. 10—15 penikoormat jääb. On toidumoon ja muud tarbed onnide vahel jaotatud, algab trapperi igapäevane vaevarikas elu.

Hommikul tõustakse juba pimedas, valmistatakse toitu, ja esimesel aovalgel asutakse teele. Järgmine puhkepaik on alles lähemas onnis, mis harilikult paarkümmend versta eemal. Teel vaadatakse kõik lõksud järele; on mõni loom sees, võetakse ta välja, pannakse uus sööt, ja kui ligikonnas paremaid jälgi näha, viiakse lõks uuele kohale ja minnakse edasi järgmiseni. Vahepeäl on tarvis lasta lindusid ja jäneseid omale toiduks ja püünistesse söödaks. Leiab trapper püünisest mõne suurema looma, — ilvese, rebase või hundi, siis tuleb nahk kohe maha võtta; vähemaid aga „koorib“ ta õhtul onni juures, sest päev on lühike, ja tee pikk ja raske.

Nii töötab trapper omi päevi põlises metsas, saades kõnelda kaaslasega harva iga kolme päeva tagant. Sarnaseid aga, kes üksikult omaette trappida söandand, ja 8—9 kuud üksinda metsas peavad olema, neid on väga vähe, sest tihti piiravad kiusavad üksinduse vaimud mehe lõpulikult oma püünistesse, — ja tulemus on see, et ta jääb kas jäljeta kadunuks, ehk ilmub hullumeelsena kuhugi välja ja saadab omad päevad vaimuhaigete varju-paigas lõpule.

Trappima minejaid on palju, kuid vähe on neid, kes kaua vastu peavad. Tunnen ainult üht, kes neli aastat järjest üksi on trappind. See on keegi rootslane, keda „lühikeseks Lindpladti“ hüütakse: mees on oma seitse ja pool jalga pikk. Ta on omale pähe võtnud trappimisega niipalju koguda, et kord farmi osta või kaupluse avada. Kas ta aga nii kaua vastu peab, on väga küsitav, sest senini on ta suutnud aastas ainult kakstuhat dollarit kõrvale panna. Veel kaks-kolm aastat lubab ta selle ametiga jannata, siis ehk aitab. Kui ta juuni algul metsast välja tuli, oli ta lahja kui luukere, kuid seljapambu, mis oma 70 naela kaalus, oli ta 155 penikoorma tagant siiski viie päevaga ära toond, sellega päevas ligemale 45 versta tehes. — Võib arvata, mida üks trapper peab suutma, et selle elukutsega omale kuidagi paremat elu luua.

Paari kuuga oli Lindpladt end jälle rasva söönd, ja läks tagasi oma metsadesse. Küsisin mehelt, kas ta sääl kauaks nii priskeks mõtleb jääda. Vastas, et kui kauaks priskeks jääda, siis ei saa palju trappida, sest trapper peab olema nagu hurt, kel olgu ainult hää tahtejõud ja sooned.

Raske ja ühetaoline toit rikuvad ruttu seedimise, nii et isegi raudsed närvid üksi ei päästa, ja paljud peavad oma ameti nimelt tervise puudusel mahapanema enne, kui soovitud eesmärgile jõuda.

Alaska piiril käies kohtasin Mensenk osariigis üht abielupaari, kes juba viis aastat Amonika jõe kallastel trapivad, ja ühtlasi ka kulda pesevad. Mõlemad olid prisked ja hää meeleolu juures. Eriti meeldis mulle naine omis narmastega nahkpükstes ja kirjus kamp-

sonis, pika pussiga puusal. Alguses tundus nagu veid rana, et niisugune olevus end nii raskesse elukutsesse annud. Pärast aga nägin, et see amasoon nii mõnegi mehe ületab. Oma pussiga viskas ta 25—30 sammu päälle märki paremini, kui mõni mees pussiga laseb. Seletas, et jäneseid tühjad ei ole väärt, et nendele padrunit raisata; mis viga neid noaga surnuksvisata, — on odavam ega tee müra. Suure kasvuga ta väga ei olnud, kuid rammu käsivarres oli tal tublisti. Kahel minu kaaslasel murdis ta käe maha, ja kui mina omakorda etteastusin, siis nägin kohe, et „sitke mehega“ kokku olen sattund, olugi, et käsi kaunis väike ja pehme oli. Sain amasooni käe küll ligi lauda suruda, kuid tükk rasket tööd oli see siiski, ja ma pean tunnistama, et kui ta end minu kaaslastega enne väsitand ei oleks, — ka minagi umbropsu ei oleks suutnud vastu panna.

Küsisin, kas tal metsas ka igav ei ole. Väga lihtsameelselt vastas ta, et kuidas võivat tal igav olla, kui tööd rohkem, kui teha suudab, ja kus tema mees on, sääl olevat tema terve maailm. Ta uskuvat enesel New-Yorgi päätanaval üksinda elades igavama olevat, kui mehega kas või kuu pääl. Tore naine. Ei tea, kas sarnaseid eluseltsilisi päikese all veel palju leidub?

Ka mees meeldis mulle. Mõlemad olid pärit Iiri-maalt, kus nendel keskmine talu olnud, mille nad ära müünd ja tulnud Kanaadasse asuma. Et aga siinsed elud nendele liiga võõrad ja rumalad paistnud, siis nad otsustand kõigest sellest sõgedusest kuhugi pimedasse metsa eemale minna, et katsuda siiski „inimese viisi“ elada. Kui küsisin, kauaks nad mõtlevat metsadesse jääda, ütles mees naljatoonil, et enne nad siit ei liigu, kui niipalju (Lõpp lhk. 76)

Üksildane trapper põlismetsas
Kes üksikult omaette trappida söandab, satub tihti üksinduse vaimude püünistesse ja hukub hullumeelsusse

Jüri lihavõtted

Läti kirjaniku J. Jaunsudrabini novell

Vana Jüri on valge kui õitsev õunapuu; kuid tema valged juuksed on veel küllalt tihedad ja pikad, lasuvad peaaegu õlgadele. Võtab Jüri kübara pääst, mis juhtub küll kaunis harva, siis jääb ümber pää justku vits, näidates kui sügaval kübar istund. See tuleb sellest, et kübarat ei lükata ammugi mitte enam ühelt kõrvalt teisele, otsalt kuklasse ja ümberpöörduvalt, nagu see sündis vanasti, kui kübarakandja oli veel noor. Praegu tõmbab Jüri hommikuti, vara koidikul kübara sügavalt silmle ja võtab selle maha ainult siis, kui peseb nägu või kui sööb. Ja miks ta küll ei peaks andma kübarale rahu? Või on tal enam midagi kaaluda või läbiviia? Ei! Kõik jookseb tast nüüd mööda, kui veetilgad parditiivust. Kõik vaated, kõik sõnad, kõik teiste inimeste mõtted veervad tast mööda. Tema saab vallalt mitu mõõtu vilja ja teeb ka peremehe tööd, niivõrd kui jõuab. On töid, millega tema paremini hakkama saab, kui täisjõulised mehed. Ta teeb, mida kästakse, ja sööb, mida antakse. Pühapäeviti käib üks ja teine külaline. Kuid kas tema, vana Jüri juure ka keegi peaks tulema? See oleks päris ime, kui tema juure keegi tuleks. Ta istub kõssivajunud ahju taga ja põristab oma kõverate sõrmedega vastu väikese akna nõgistund lauda. Sõrmed tõusevad otsegu vastu tahtmist üksteise järele. See on igavesti üks ja sama takt, mille järele sõrmed tõusvad ja langevad: seda sunnib tegema üksluine mõte. Sama üksluiselt tõmbab ta lühikesest piibunosust suitsu. Suits on sinine ja hallis nurgas vaevalt nähtav; nii vähehaaval tõmbab ta seda, et kokku hoida kallist tubakat. Ja kui hõre on see suits! Jüri istub kaua, põristab sõrmiga ja piilub oma siniste uduste silmiga äramääramata paika, — siis avaneb äkki, üsna huulte keskpaigas, ümarik auguke ja selle kaudu heidetakse välja sinine suitsuvina. Suits vaatab otsegu imestanult tagasi, siis liigub pool kogemata toa keskpaika, kus rohkem ruumi. Pika vaheaja järele järgneb jälle samasugune suitsupilveke, siis uuesti ja uuesti. Niisugused on nüüd vana Jüri pühapäevad, samasugused ka tema pühad.

Ent nüüd on jälle lihavõtted käes. Taevast on sinine ja maa enam roheline, kui punakas. Lõokesed puistavad oma lõõritamisega üle kõik mäekingud, kõik metsasalud. Haavad, nagu sihvakad naiskülalised, on endile ümber riputand halkjas-pruunid sammetsarmad. Idast, läänest, põhjast ja lõunast kostab vahetpidamata kudrutamine, huikamine ja siristamine. Jällegi on päikene nii ligidal, et tahes-tahmata peavad avanema sinised, valged ja kollased lilleõied.

Käesoleval aastal elab vana Jüri Bitanil. Rohkem kui pooltes valla taludes on ta oma eluajal eland; nüüd aga elab ta Bitanil, istub pliidinurgas aknakese juures, põristab, suitsetab ja piilub välja keskõue. On näha peremehe veranda esine, valgete kividega ümbritsetud tühjad lillepeenrad, kruusatatud teerajad. — Kuid kus on kiik? Ja, kus on kiik, millel muistseil ajul lapsed ripnesid päevad otsa? — Nüüd on lapsed riietatud üsna sakstena. Tütarlastel nukud kätel, poistel valged ja punased lipukesed lehvimas õhus. . . . Kuid kiiku ei ole.

Jüri vaatleb ja tõmbab kübara sügavamale silmle. Ja, kes tema ajal andis lastele niisugused riided! Poisikesed kui ka tütarlapsed jooksid seitsmenda aastani ainult omakoetud särgikeses, ilma jalanõudeta, ilma kübara või päärätita. Jüri isegi sai ruudulised takused püksid jalga alles siis, kui juba hakkas häbi suurte tüdrukute ees.

Siin Jüri muigab vähekesi. Ta mäletab lihavõtteid, mil ta oli, vahest, kõigest nelja- või viie-, võib olla isegi ainult kolme-aastane; tol korral tõi tädil talle sibulakoortes keedetud muna. No küll oli siis rõõmu! Ta hoidis muna alal kuni nelipühini. Ta mäletab nii selgesti, justku oleks see olnud täna: ema riputas talle küüni kiige üles, sest suuremad lapsed teda oma kiigele ei lasknud. Emal polnud tarvilist nõõri, ent ta võttis kirstust kaks uut kirevat villasest lõngast koetud vööd, sidus need kokku, viskas üle tala, — ja tal oligi kiik valmis. Kiigutamise eest andis ta emale oma muna, sai selle aga igakord päälle kiikumist jälle tagasi, et oleks millega tasuda järgmisel korral. Tol korral polnud Jüril enam isa ja sellepärast oligi ema tema vastu nii häa.

Siis olid rõõmsad lihavõtted. Jüri käis juba karjas. Tal olid viisud jalas ja tomplised linsed püksid; isegi murdud pappnokaga müts oli tal peal. Kuid kiigel ripnemiseks polnud enam aega, sest lambad ja sead ei annud mahti. Siis püüdis ta õhtuti ühe tunniga järeleteha seda, mis teised olid teind kogu päeva kestel. Tema paljad jalad ja heledad püksid vilkusid veel kaua hallis õhtuhämaras. Kuni siis tuli ema või perenaine ja tegi kõigele sellele rõõmule lõpu, meeletuletades, et tal homme jällegi oma tegevus ees. Ta oli sõnakuulelik, vajus oma asemekesele ja magas kui surnu.

Siis tulid helged ja soojad lihavõtted. Juba olid Jüril jalas pikkade säärtega saapad ja ümber kaela punaste täpetega valge rätik. Jüri ise oli kiigetegijaks, kiigutajaks ja munade vastuvõtjaks. Missuguseid mune tal siis küll polnud! Küll siniseid, küll rohelisi, küll sibulakoortes, küll saunaviha-lehtedes, küll orasheinas keedetuid. Kasti täis! Ning Jüri mäletas, missuguse muna oli annud tõistre Eeva, missuguse Baltini Liisa ja määraste Riki Ilse. Tema kraameldas munakastis, justku elavate olevustega. Mõned olid talle erilisel meelepärased; need söödi viimastena, sellepärast polnudki nad seesmiselt enam nii hääd, kui väliselt ebameeldivad, mis ära kooriti kohe kiige juures. — Kui uhkelt nad seisid kiige all mõlemad tõistre Kristjaniga, — rinnad ette aetud, uued ohjad käes. Ja tüdrukud tulid üksteise järele, punastades ja maha vahtides. Läksid Jüri juure ja andsid talle muna, siis läksid Kristjani juure ja andsid ka talle muna. Kuid juhtus ka niisuguseid tüdrukuid, kes tahtsid neid pilgata ja näidata neid teiste silmis saamatutena ja poisikestena. Niisugune oli Loki Maara, küpseks valmind tüdruk, juba ligi kolmekümne.

„Kui ette ära maksad, siis võid liikuda ühest kiigehühest teiseni,“ ütles ta jämeda mehehäälega.

Esimest korda ohje sikutades, nokkisid nad mõlemad, Jüri Kristjaniga, et olevat küll tüdruk raske, ei olevat, pagan, sugugi veel munend. Kuid kui kiik juba hästi käima oli pandud, siis pilgutas Jüri Kristjanile ja Kristjan omakorda Jürile, ning nad painutasid selga ja pigistasid hambad kokku. Alguses Maara aga naeris ja hõiskas muretult, pöörates pead ühele ja teisele poole; kuid siis hakkas tuul liiga hundama pääräti ümber ja tungima lah-tisse suhu, nii et Maara silmad avanesid pärani ja pisarad hakkasid voolama. Ohjad lasti tüdrukuga kaasa kõrgele õhku ja kisti siis niisuguse hooga tagasi alla, et vaesel Maaral, lõppeks, siiski „püksid püüli sõelused“ ja ta, üles lennates üle pooleringi, otsegu kukuks tagasi. Häa, et ta sõrmed teadsid, et nende ülesandeks on köitest nii

Tarvilik raamat kooli- ja rahvaraamatukogudele
on koguteos

„Virumaa“

408 lehekülge, 138 pildiga ja Virumaa kaardiga

Toimetand E. Rosenberg

Hind 400 marka. Saada igast korralikust raamatu-
kauplusest. Pääladu Viru Maakonnavalitsuses.

kramplikult kinni pidada, kui iganes võimalik. Juhtus, et pääle niisugust kiikumist tüdruk, pistes käe undruku taskusse, tõmbab säält välja terve peotäie värvitud koori, munavalget ja sora, andes need poistele. Kuid Maara, pistes seekord käe taskusse, kiljatas ainult ja jooksis ära teiste tüdrukute hulka. Arusaadavalt kihutas Jüri ruttu järele. Ta ei võivat ju ilma tasuta kiigutada kuni ülevõlla niisugust uhmrit. Kuid Maara jäi siiski võlgu. Ta ei võind isegi ühelegi inimesele näidata oma paremat kätt ja paremat külge. Muna keetmisel oli meieisa palve loetud kas ülikiiresti või olid mõned sõnad vahele jäänd.

Kuid oli kiikujate tüdrukute hulgas ka niisuguseid, kelledel pääpööritus ja „pükste sõelumine“ algas juba pääle kolmanda hooandmise. Need nimetasid kiigutajaid harilikult armsateks vennakesteks ja palusid, et kõrgemale ei kiigutataks. Jüri Kristjaniga panid tähele igäühe soove, ent niisugustel juhustel tõmbasid ohje loiult ühe käega, justku laste kiigutamisel, ja heitsid siis ohjad, lõppeks, kiigutatavale pääle. Kui ohjad mässusid tüdrukul ümber käte, kaela või jalgade ja lohisesid kaasa, siis naersid kõik, et tema olevat külge kleepund ja jooksvat ligi. Mõnikord sai see tema nimetatud nimepidi, mis nii mõnelgi juuresolejal puna põskile tõi. Kiiguleoleja püüdis küll, nii ruttu kui võimalik, vabaneda koormast ja naerust. Teinekord läskis see korda ühe käeliigutuse või jalaviske abil; kuid mõnikord tuli kaua mässata, ja siiski ei saand silmusest lahti.

„Näe-näe, — parem ära näe vaeva!“ hüüdsid siis kõik.

Jüri lükkas kübara kuklasse. Nüüd on ta meele tuletand midagi suurepärasat. See oli vahest kaks-kolm võib olla isegi viis aastat hiljem. Siis sõbrustas ta ka Annaga. Nad olid olnud ühel ajal leeris ja kohtasid teineteist nüüd, mitme aasta järele, Birki kiigel. Annal olid tol päeval jalas läikivad kummikingad ja valged sukad. Nad tervitasid teineteist ja Jüri ütles:

„Sa oled ikka veel samasugune, kui tol korralgi, Anna.“

„Kas ma siis oleksin pidand nende paari aastaga vanaks jääma?“ vastas Anna naeratades.

Siis kutsus Jüri teda kiikuma ja nad ronisid kiigele. Hakkas juba härmarduma. Teised klubilased olid aidas tantsimas. Nad olid üksi. Anna vaatas kõigepäält Jürile

silmi, siis üles juhete kaarosadele, ning hüppas siis paar korda, et järele proovida juhekõite kõvadust. Kõik oli uus ja kõva. Siis algasid nad kiikumist Jüri andis hoogu üksi kahe eest, nii et nad õige pea üle kiigevõlla nägid naabermajade katuseid. Et aga Anna kingadel polnud kontsi, siis libisesid ta jalad vahetpidamata keskpaiga poole ja ta hakkas kiikama. Jüri ei lasknud aga end sellest kohutada. Ta asus laua keskpaika, üsna sinna, kuhu olid libisend Anna jalad, ja jatkas hooandmist. Siis tundis ta, et Anna ei hoiu temast eemale, vaid et ta isegi meeleldi surub end talle veelgi ligemale: see meeldis Jürile niivõrd, et ta hõiskas ja hakkas hoogu andma kui meeletu. Ta laskus kükakile, tõmbus ette ja siis jälle tagasi, otsegu sõudes raskel paadil, nii et üks Anna käsi pääsis juhekõie küljest lahti, ning haaras kinni Jüri kuuvarukast. Siis laskus Anna kiigelaualle istukile. Nüüd oli ta väljaspool hädahoitu. Jüri oli jätnud hooandmise. Ta seisis püsti, vaatles iseäralisel häämeelil tema valget rätikest oma põlvede juures.

„Nüüd ei hammusta sääsed tervel eluajal,“ ütles ta.

Anna vaatas üles ja naeratas. Jüri mõistis tema pilku ja naeratusi, ent järgmisel lihavõtel olid nad meest-naist.

Kui iseäralik, kui imeline on niisugune inimiga. Jüri lükkab kübarat ühelt kõrvalt teisele, otsaesiselt kuklasse; ta tahab meele tuletada veel mõndi lihavõtet — olgu need elu hallis igapäevsuses nagu väikesteks sädemekesteks — kuid midagi ei tule enam meele. Kas kõigil neil pikil aastail, millal nad ühiselt kandsid oma eluristi, polnudki enam lihavõtet? Kas siis Kristus ainult kannatas ja suri, ega olnud kedagi, kes oleks veeretand kivi ta haualt? . . . Jumal andis neile ja võttis neilt ka tütrekesse, siis poja, ent lõpuks uinus ka Anna. . . Ja millised lihavõted võivad olla niisugusel vaesel, kelle elus on vaid veel kolm hauda, kolm juba kõdunud tillukest ristikest surnuaial ja oma ränk elurist, millega on harjutud kui sõbraga.

Jüri tõmbab kübara jälle sügavale otsa ette. Piip suitseb tal veel ikka ja õhukesed sinkjad huuled heidavad aeg-ajalt välja sinist suitsu. Ta põristab sõrmiga sama vaikselt ja ühetoonselt, nagu ennemgi, ja vaatab väikesesse hoovi, kus lapsed viisakas korralikult mängivad nukudega ja valgete ning punaste lipukestega. Jüri lihavõteted on juba ammu-ammu muutund ühesuguseiks teiste pühapäevadega; ometi pahandab ta oma südames noorte inimeste üle, kes ei tõuse lihavõteilgi üle harilikust igapäevsusest. Kõige suuremat tülgastust tunneb ta aga pääle pühi, kui noorsugu hakkab lugema ajalehest teateid tõesti sündind ja välja mõeldud ohvrite üle, mida jälle nõudnud kiiged. Siis sülitab ta isegi selle pääle ja läheb ära välja. — Justku ei võiks otsa saada kaevu juures vett võttes. Justku ei tohiks surma kartusel tõsta silmi üles taeva sinasse, sest võib ju jalg vääratada ning võid ennast vigastada. Arusaadav, inimesel tuleb rõõmsalt lõbutsedes olla alati jõulisem ja tähelepanelikum, kui töö juures; seda tõendab vana Jüri, ent tal võib olla õigus.

Tõlkind Karolus

kogutud on, et võib lirimaale suurem lahmak metsa osta, ja sinna samasugune onn ehitada, aga siia nende petiste ameeriklaste sekka ei tahtvat nad küll asuda. Nii väga oli see mees Ameerika elust üllatund ja pettund.

Meie proudad ja preilid, kandes karusnahku oma õlgadel, vist vaevalt aimavad olukordi, millistest need nahad pärit, ja kes nad müügile viind. Võib olla tegi

sega vaene, haiglane ja põlatud indiaanlane, pällides sellega oma lastele viletsat toitu ja katet; või mees, kes rabeles saatusega, kõik oma lootused trapperi ametisse pannud; — ehk oli see mõni noormees, kes küttija juhtumusrikkas elus arvas oma õnne leidvat, — ehk oli see lõpuks mõni naine, — naine sõna selles mõttes, nagu oli seda see väike iirlanna.

Tartu ülikooli sisehaiguste kliinikud

„Odamehele“ kirjutand Dr. H. Normann

Aastal 1918. juhatas polikliinikut veel lühikest aega prof. E. Masing ja siis tuli algand vabadussõja tõttu ülikooli töös seisak.

Kui lõpuks Eesti vabal pinnal avati meie oma ülikool, valiti polikliiniku juhatajaks a. 1920. Venemaalt

Prof. Dr. Heinrich Koppel

agasiõudnud praegune ülikooli rektor prof. Heinrich Koppel. Väsimata hoole ja armastusega asus lugupeetud õpetlane oma töö juure ja seisab praegugi polikliiniku eesotsas, lugedes arstiteaduskonna ülesandel oma pääaine kõrval ka kõrva-, nina- ja kurguhaigusi.

Jääks tähendada veel mõni sõna sisehaiguste hospitaal-kliiniku kohta.

Kuna teaduskonna kliinikus enam haigustest, kui haigetest õpetatakse, enam tüübilisi haiguste juhtumusi näidatakse, astub hospitaalkliinik tegevale elule lähemale, kuigi õpetajal oma õppetegevuses on täieline vabadus.

1837. a.*) osteti Vene riigi kulul Tartus, Kalamehe tänaval asuv Rundaltsev-Reinholdi kivimaja, mida keskhaigemajaks ümberehitada kavatseti. Ehitusega tehtigi algust ja juba 1841. aastal sai nimetatud majas avatud haigemaja. Tema juhatajaks oli Tartu maakonna arst, kuna majanduslik külg allus Tartu magistraadile.

Sarnasel kujul töötas nimetatud haigemaja kuni a. 1870. Sel aastal tegi Liivimaa kuberner linnale ettepaneku haigemaja omada, kuid magistraat, kartes suuri kulusid, polnud

nõus ja arvas paremaks oma haigeid teatud maksu eest ravitsemisele anda.

1880. aastal nimetati haigemaja ümber „Linna haigemajaks“ ning tema juhatus läks linna arsti kätte. Hiljem, a. 1890. tegi tolleaegne Liivimaa kuberner Sinovjev haigemaja ülemarstile Dr. Strömberg'ile ülesandeks hoonet lasta ümberehitada ja remonteerida, mis ka läbi viidi. Selle tõttu avanes siis võimalus ligi 100 haiget ravitsemisele võtta.

1845. a. pääle sai ülikool Vene sise- ja haridusministeeriumi kokkuleppel õiguse üht haigemaja jaoskonda tarvitada õppetegevuseks ning selle juhatajaks nimetati kohtuliku arstiteaduse professor. Ühtlasi anti samale isikule luba lahastada kõiki haigemajas surnuid haigeid ja lahkamisi ärakasutada õppetööks.

Toetades valitsuse eeskirjadele hakati nüüd linna haigemaja ülikooli päralt olevas jaoskonnas toimima mitte ainult praktilisi töid kohtulikus arstiteaduses, vaid pidama ka loenguid sisehaiguste alal ning töötama üliõpilastega haigevoodi juures.

Sellest linnahaigemaja nimetatud jaoskonnast võrsuski aastate jooksul meie praegune sisehaiguste hospitaal-kliinik.

1876. a. andis Vene haridusminister arstiteaduskonna ettepanekul välja määruse, mille põhjal seni kohtulise arstiteaduse õppetooliga ühenduses seisnud puht kliinilised kohustused, sellest lahutatud said ning üleantud sisehaiguste professorile. Tollest ajast oli siis polikliiniku juhataja ühtlasi ka sisehaiguste hospitaal-kliiniku juhatajaks, kuna lahkamisi toimisid osalt kohtuliku arstiteaduse, osalt patoloogia professor oma instituutides.

Esimeseks hospitaal-kliiniku juhatajaks sai prof. Guido von Samson-Himmelstiern (1845—1868), ja temale järgnes prof. Karl Weyrich (1868—1876). Hospitaal-kliinikus töötamine oli algul sunduslik ainult

Tartu linna haigemaja mille sisehaiguste jaoskonnast võrsus praegune sisehaiguste hospitaal-kliinik

*) G. Levitski. Biograafiline sõnastik.

Dr. Ed. Soonets

tuntud prof. Karl Dehio, kes selle kliiniku tegevuse laiendamiseks ja selle tähtsuse tõstmiseks palju kaasa aidad.

Ei saa siinkohal vaikides mööda minna ühest meie tuntud eesti arstist, kes prof. Dehio ajal hospitaalsisehaiguste kliinikus töötand vabatahtliku assistendina pikemat aega.

See on Dr. Eduard Soonets, kelle 50. a. sünnipäeva alles läind aastal pühitseti. Sündind 1873. a. Abja valilas Pärnumaal, õppis Soonets arstiteadust Tartu ülikoolis ning omandas detsembris 1898. arsti astme. Töötas pääle selle 1898 kuni 1899., nagu juba nimetatud, prof. Dehio juures ja ka Muuli pidalitöbiste varjupaigas, asus siis Mustveesse tegeliku arstina, ühtlasi Nina jaamas, Mustvee läheduses tookord asuva leprosooriumi juhatajana. Täiendas ennast hiljem veel Berliinis ja asus siis sügisel 1905. a. Tallinna, kus praegugi seisab kõige pareimas mehees keset oma viljarikast tööd.

Dehio järeltulijaks hospitaal-kliinikus sai A. Jarotski (1903—1917), kes seni Peterburis Obuhovi haigemajas arstina töötand. Lühikest aega, kuni sakslaste tulekuni, juhatas Jarotski järele kliinikut veel prof. Bylina.

Eesti ülikooli avamisest pääle asub sisehaiguste hospitaal-kliinik Maarjamõisa väljal Tartu linna lähedal ühes hoones närvikliinikuga, hoones, mis juba enne ilma sõda a. 1912—1914 ehitati Vene valitsuse poolt ja määrati ülikooli kliinikuks.

Hoone, suur kahekordne kiviehitus on ehitatud uuema aja nõuetele vastavalt ja igapidi kohane ravitsusasutuseks.

Kliiniku kasutada seisab suur ja kõrge auditoorium, kus mitusada kuulajat võib käia loengutel, terve rida

riigistipendiaatidele, pärast aga ka teistele üliõpilastele. Nimetatud kliiniku tähtsus aga sai pea selgeks, kuna siin tulevased arstid edukalt õppima hakkasid haigeid läbi vaatama ja haigusekäikusid, rohutähti kirjutama. Samson'i kliiniku kuulsus aga püsis veel kaua ka pääle selle tuntud õpetlase surma (1868).

1876. a. kuni 1886. a. juhatasid kliinikut, iga aasta vaheldudes professorid Alfred Vogel ja Friedrich Hoffmann. 1886. aastast alates, lühikeste vaheaegadega 1887. ja 1892. a. täitis neid tähtsaid kohuseid meile juba

Prof. Dr. A. Bylina

valgeid, puhtaid päikesepaistelisi haigete palateid ja kliinikutes harilikud tööruumid, nagu: laboratoorium, terapeutiline tub, kus muuseas olemas elektrokardiograaf, apaaraat, mille abil südamekokkutõmbete juures tekkivate elektrivoolude kaudu registreeritakse südametegevust sellekohasele paberile kõverjoonena, mis kannab elektrokardiogrammi nime, siis oma Röntgeni kabinet ja väike raamatukogu. Iseäranis tähtis on hospitaal-kliinikus päikese rohkus, mille tõttu sääli soovitav ravitsemine just tiisikshaigetele, seda enam, et kliinikus olemas kohane rõdu lamamiseks õhu ja päikese käes.

Sisehaiguste hospitaal-kliiniku õppetool on esialgu vakantne, kuna seni veel pole leitud kohast õppejõudu. Ajutise juhataja kohuseid täidab meie tuntud neuropatoloog prof. Dr. L. Puusepp, tegelikult aga seisab kliiniku eesotsas Dr. med. W. Wadi.

Heites lõpuks veel kord pilku meie sisehaiguste kliinikute minevikku, võib rahuldustundega konstateerida, et neil seljataga pikk iga, kirju aeg, kus üks-teisele järgnend nii palju tuntud õppejõude, andes Eestile — ja mitte üksi Eestile — rohkesti tegelikke arste ja lugupeetuid teadusemehi, kellest praegu mitmed meie Tartu ülikooli professorid. Ja kui veel juure lisada, et sisehaiguste kliinikud on teiste kliinikute „emakliinikuteks“, jääb ainult soovida, et meie sisemeditsiin vabalt saaks edasi areneda, vana kuulsust Tartu ülikoolile alleshoides ja ka uusi teid ja arstimisviise leides inimeste üldiseks kasuks ja häääkäiguks.

Heites lõpuks veel kord pilku meie sisehaiguste kliinikute minevikku, võib rahuldustundega

konstateerida, et neil seljataga pikk iga, kirju aeg, kus üks-teisele järgnend nii palju tuntud õppejõude, andes Eestile — ja mitte üksi Eestile — rohkesti tegelikke arste ja lugupeetuid teadusemehi, kellest praegu mitmed meie Tartu ülikooli professorid. Ja kui veel juure lisada, et sisehaiguste kliinikud on teiste kliinikute „emakliinikuteks“, jääb ainult soovida, et meie sisemeditsiin vabalt saaks edasi areneda, vana kuulsust Tartu ülikoolile alleshoides ja ka uusi teid ja arstimisviise leides inimeste üldiseks kasuks ja häääkäiguks.

Prof. Dr. Guido von Samson-Himmelstiern

Prof. Dr. F. A. Hoffmann, suri läind aasta 13. nov. Leipzigis, oma 81. sünnipäeval.

(Lõpp)

SAATUSLIK VALGE

J. Londoni novell

(Lõpp)

Säät on sifemised ja wälimised rõngassaared, — üldje väga rahutu ankrusolemiše seijufoht; kuid siiski otjusaime siin peatuda ja laime dünamiiitpadrumiga paugu mustanahalistele kufsemärgiks laewa juure tulla ja töödele üles anda. Väks juba kolm päewa mööda, aga mitte ükski neist ei mõtelnudki tulla. Sadandete wiisi tiirlesid mustanahalised meie ümber oma wäikestes paadikeses ja hirmitasid ainult, kui meie näitafime neile helmeid, kalingori, kirweid ja kütšime tööde tulujust Samoa istandustes.

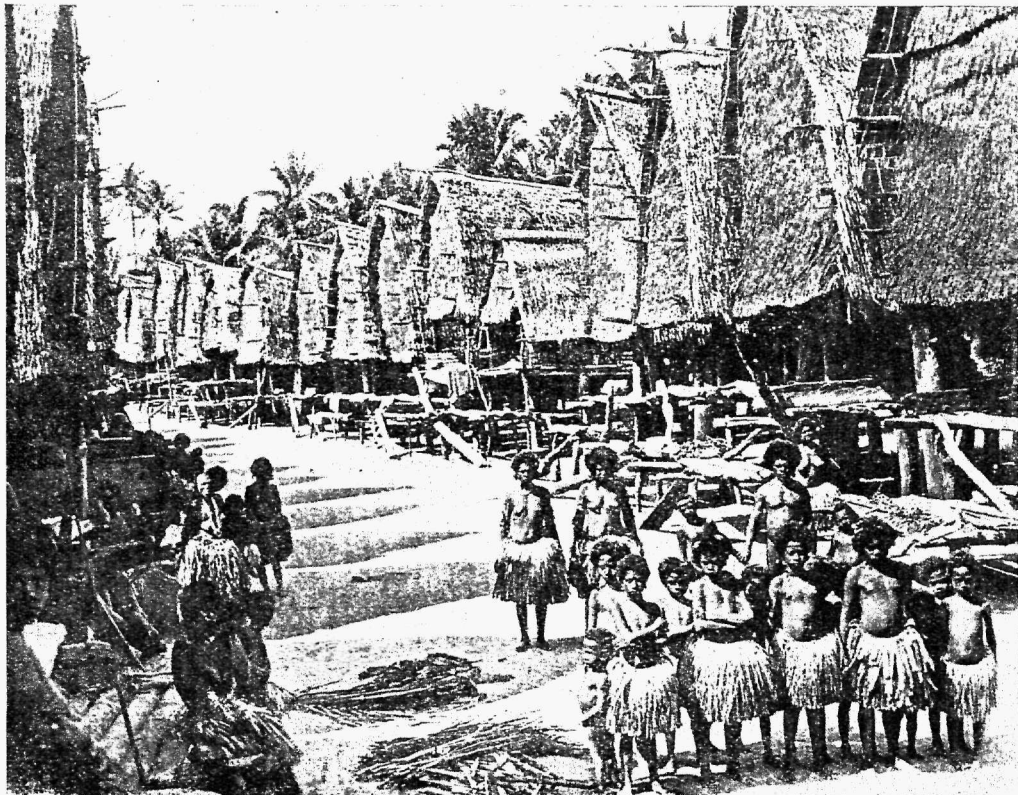
Neljandal päewal muutus pilt põhjalikult. Sel päewal andsid end korraga umbes wiiskümmend mustanahalist üles, keda mahutati suurde laewaruumi, seejuures wõisid nad, kui neil waja oli, laewalaele wälja tulla. Alles nüüd, tagasi waadates ja meeletuletades, kuidas see kõik juhtus, saan väga hästi aru, et sarnane massiline ülesandmine oli äärmiselt kahtlane, aga siis seletafime me sellega, et wist mõni wägew päälk wõttis oma keelu tagasi meile tööle ülesandmiseks. Wiienda päewa hommikul, nagu harilikult, läks meie kaks paati kaldale — teine neist pidi teisele tarbeforral abiks olema. Samuti kõik meie wiiskümmend neegrit, nagu alati, olid laewalael, kus ühed neist pikutasid, teised kaaberdasid nurki pidi, lobisesid ihefesis ja suitsetasid tubakat. Walgetest laewalaele jäime ainult mina, Saxtorph, ja neli madrust. Mõlemi paadi meeskond koosnes Gilberti Saarestiku pärismaalastest. Ühes paadis istusid kapten, töölistekaupleja ja kirjutaja, kuna teises, mis igaks abiksoleku wajaduseks walmis oli ja umbes saja jardi kaugusel kaldast eemal peatama jäi, asetjes kapteni abi. Mõlemad paadid olid sõjariistadega hästi warustatud, olgugi et alguses kellelegi mõttesjegi ei tulnud hädaohu lähesus.

„Neli madrust, nende hulgas ka Saxtorph, puhastasid laewa paras täepidemeid. Wiies madrus seijis piis käes wahipostil weeanuma juures päämasi ees. Mina olin laewa ninas ja

lõpetasin parajasti masti poolpõitpuu lõhtise otja kinninaelutamise. Sain ainult kae piibu järele ulatand, kui kuulsin äkki kaldalt piisipaugu. Kargasin üles, et wadata, milles lugu sejab, ja just samal filmapilgul sain hoobi pähe; jäin uimaseks ja kukkusin laewalaele siruli. Esialt mõtlesin, et ülevalt mulle midagi pähe langes, kuid ei jõudnud ma weel dieti kukkudagi, kuulsin paatidest päris põrgulikku piisiraginat. Kõljeli pöördes nägin, et wahipääl seiswat madrust hoidis käest kaks ilmatu suurt neegrimürafat ja kolmas wirutas talle kirwega.

„Mul on praegu see kõik nii selgesti filmi ees — weeanum, päämasi, tunnimeest ümbritsew tapjate salt, kirwes, millega talle kuklasje wirutati, — ja kõike seda ümbritses filmapimestaw päike walgus. Nagu nõiutud waatafin seda tapmist päält. Mulle paistis, et kirwes langeb hirmus pikkamisi; lõpuks ometi . . . tunnimehe põlwed nõtkusid ja ta langes nagu kott maha. Siis tõsteti ta weel üles ja mustanahalised andsid talle weel kaks kirwehoopi. Mulle anti ka weel kaks hoopi pähe, ja siis arwafin, et nüüd tuleb mul küll selle ilmaga jumalaga jätta. Samal arwamisel oli ka wist see tõbras, kes mind löi. Ma ei saand paigastki liigutada ja lamades nägin, kuidas metslased tunnimehe pääd otjast ära raiusid. Tõele peab alati au andma, küll käis see nende käes kähku, kõigest oli näha, et seda operatšiooni toimiwatel kätel pidi õige hääd praktika olema.

„Wahipääl oli paatides piisilastmine waikind, ma ei kõheland sugugi, et paatide meeskond ja meie kõik oleme surma lapjed, weel mõni filmapilk — ja nad asuwadki minu kallale, et päääd otjast raiuda. Praegu, nähtawasti raiutakse laewaparas madruste pääd. Malaitas on päääd, eriti walgete päääd, kõrges hinnas. Nende jaoks on mustanahaliste inimjõujate ertsifutes aufoht. Ma küll ei saa sellest aru, mis erilist iluasja metslased neis päädes näewad,

Paapuade küla Un-Guineas

Jaapan — katastroofide maa

Päikesemaa Jaapan kannatab alatiht maavärisemiste ja tulekahjude all. Läind aastal hävitas maavärisemine suure osa Jaapani päälinnast Tokiost ja mitmeid teisi linnu. Hiljuti puhkes tuli uuesti ülesehitatud Tokios lahti ja hävitas hulga maju. Meie pilt kujutab raudbetoonehitust Tokios, mille ümber puuehitused maatas varisend, kuna kindel raudbetoonehitus püsima jäänd, ainult vähet küljeli ja maa sisse vajund. Üht neist kahest kurjast — maavärisemist — pole meie kodumaal karta, kuna teine — tuli — on viimasel ajal järjest suuri ohvreid nõundud.

Tulekinnitusi võib teha „Eestimaa Kinnitus A./S. EKA“ juhatuses Tallinnas, Pikk tn. 6 oma majas ja „EKA“ agentide juures igas linnas, alevis ja maal.

mul see mul esimene kord surmale suhu waadata, aga kunagi veel pole ta nii lähedal olnud, nagu sel filmipildil. Ma olin nagu poolninaajases olekus ja imeliku rahuga waatafin jeda möllu, mulle oli kõik ükstepuha. Mustanahaline, kes minu poole tuli, oli warustatud suure kõõginoaga ja, nagu moonutades nagu ahw, plaanites mind jelleaga tükkideks lõigata. Aga nüüd tuli alles midagi enemenagematut: noahoopi ma ei saand, jelleasemel kuffus mustanahaline prantjatades laewalaele juust-ninast werd wälja ajades. Tumeda mütnuna kostus esmalt üks püssipauk, siis teine, kolmas ja weel, ja weel, — paugud kajasid wahetpidamata üksteise järele, kusjuures iga kord langes laewalael mustanahaline. Mul hakkas wähehaawal meelemärkus tagasi tulema, ajasfin end jälle jalule, istusfin winnaratta juure ja waatafin üles. Sääl masti otsas istus Sartorph. Ma ei kujuta küll kuidagi endale ette, mil kombel ta säääl püüis, aga ta oli jaand nähtawasti siina kaaja wõtta kaks wintpüssi ja padrunitaskuid. Ja nüüd oli ta säääl jelle ainuke, maailmas, töõga ametis, millele tal andi oli ja mida meisterlikult ostas.

„Dlen ma näind oma elus ka lahinguid ja tapmisi, aga sarnast ei oleks mõistnud ma eluilmaski ettekujutada, mis nüüd mu oma silmade all sündis. Olin nõrk, peaaegu minestusse langemas, ja kõik see paistis mulle nagu unenäona. Põmm! Põmm! Põmm! paukus ta püss ja, prantsti! iga paugu järele kuffus neeger nagu jahutott laewalaele. Neegrid, kes minu kallale tormasid, langesid kõik Sartorphi

aga õige suure hinnas nad neil on.

„Abitult laewalael lamades tekkis mul põgenemise mõte, ja selle kawatsusega roomasfin neljaküüli winnaratta juure. Sellest finni hoides upitasfin enese püüsti. Siit oli laewa pära näha ja kajuti katusel paistis kolm maharaiutud pääd — nende kolme madruje pääd, kes olid mu käjutuses juba mitmeid küid.

Nähes mind püstitõusnuna, jooksid mõned metslased minu poole. Haarasfin rewolwri järele, kuid selgus, et nad olid jelle mult ära wõtnud. Ei wõi juht ütelda, et wäga oleksfin kartnud. Pol-

kuulidest, keda kogus umbes pooltofinat, mis mustanahalisi weidi nagu mõtlema pani, aga Sartorph ei kawatsendki lastmist jätta. Kalda poolt tuli paate, nende hulgas ka kaks meie laewa oma, kõik püssidega warustatud, mida nad riisund meie meestelt. Püssituli oli hirmus, mis Sartorphi pihta oli sibiitud. Tuneks ei oska neegrid püssidega hästi ümberkäia, sihiwad umbkaudu, jäädes püssilae mitte wastu õla, waid wastu puusa ja kuulid lendawad harilikult üles. Kui Sartorphi püss liiga tuliseks läks, wahetas ta jelle teise wastu: jellepärast ta wõttis kaks püssi enesega kaasa.

„Mis eriti ta lastmises imestama pani, see oli ta kiire paugutamise, ja jelle pääle waatamata ei läind ükski kuul tal märgist möõda. Idepoleft, tema alles oli eht „saatuslik“ walge inimene. Tema tegutsemise wäledus andis jellele tapalawale kole õõõõõ ilme. Mustanahalistel polnud alguses aega ettegi kujutada, milles asi seisis, aga kui nad lõpuks oma seisukorrast aru said, — oh ja mu jumal siis! — karjakaupa hakkasid nad üle parda merde hüppama, polnud neil enam aega endi paate otsida. Sartorph ei jäänd nüüdi weel haigutama. Kogu weepind kihises mustanahalistest ja — põmm! põmm! põmm! — wahetpidamata saatis ta kuul kuuli järele neile keredesse, ja ma kuulsin oma sõwadega iga kuuli lõpstatust inimese kehasse.

„Metslased afusid summas kalda poole ujuma. Kogu weepind oli liikwate päädega üle külwatud. Ma tõusfin püüsti ja nagu läbi une waatafin ujudes liikuwaid päid ja neid, mis äkki seisma jäid ja weepinnalt kadusid. Mõned ta paufudest olid otse juurepärasjed. Kaldani jõudis ainult üks mustanahaline, aga kui see küiwale oli minemas, andis Sartorph jellelegi paugu pihta. See oli otse jumalik pauk. Kui kaks juurejooksnud mustanahalist hakkasid jeda weest wälja tirima, uinutas Sartorph need ka weel samasse paika.

„Ma mõtlesfin, et nüüd on jellel jahil ometi lõpp, kui äkki hakati uuesti paugutama, laewa juhatusse kajutist kargas üks metslane wälja ja tormas hirmja ajuga laewaperwe poole ja kuffus enne surmuna maha, kui jõudis perweni. See kajut oli wiist neid kubinal täis. Ma lugesfin neid kaks-kimmend inimest, nad ilmusid sääält iffa ükshaawal — ja jooksid iffa otseteed perwe poole. Aga sinuani ei õnnestund ühelgi jõuda. See tuletas mulle meele metjas küttimist. Samast kajutist hüppab must kogu wälja, põmm! — tõlab Sartorphi pauk, — ja must kogu lendab kuferpalli laewalaele. Endestmõista, et need, kes all olid, ei teadnud jellest, mis laewalael sünneb ja tulid ükshaawal tõik wälja, kuni wiimseni otja said.

„Sartorph wiiwitas wähe, et selgusele jõuda, kas kajut tõesti tühi on, ja ronis siis masti otsast alla. Mina ja tema olime ainukesed, kes „Herzogine“ meeskonnast järele jäid. Ma olin kannis raskesti haawatud, aga tema, kui lastmine lõppis, jäi jälle täitja joamatuks. Minu juhatusse järgi pesi ta mu päähaawad ja mähkis kiini. Suur lonks wihiskyt aitas mind jalule et tõõle hakata, — ei jäänd muud midagi üle. Kõik teijed olid tapetud. Meie proowifime purjesid üles tõõsta, aga Sartorph jäi iffa endisets puupääks. Ta ei mõistnud, kuidas kord ja kohus, kõifigi tõõmata, ja kui ma minestusse langesin, siis oli meil mõlemil surm waraks.

„Meelemärfusele tulles nägin Sartorphi abitult tugipuu pääl istuwat ja ootawat mu minestuse lõppu, et küfida, mida tal waja teha. Näskifin teda haawatuid üle waadata, wast eht leidub mõni, kel jõudu jattub liikuda. Ta leidis kuus metslast. Ühel, nagu mäletan, oli jalaluu murdud, selle tõõta Sartorph ütles, et selle eest olewat tal ju mõlemad käed täitja terwed. Lamasfin päikesewilus enesest kärbsed eemale tõrjudes ja rawitsefin oma haawu, kusjuures Sartorph oma sidumisekunsti püüdis näidata. Sõõgu mind sust, kui ta neid waseid neegriätiiseid ei sunni enne kõifi korraldama, kui pole tõõstenõõri otfi kätte leidnud. Üks neegritest lasi nõõri

kätest lahti ja kufkus surmuna maha. Saxtorph nuutis järelejäänuid ja jundis töö lõpuni wiime. Kui esimehe masti alumine puri ja päämast oli korda jäetud, kästijin tal ankrufetti läbi raiuda. Ma ise puperdasiin suure waewaga tüürvatta taha, et wasta waest kuidagi sõidusihti pidada. Sumal teda teab, mis ta sääl küll tegi, aga selle asemel, et ankrufeti pooleks raiuda, lasi ta ka teise ankrupõhja. Selle asemel, et liikuma pääseda, olime niüid kahetordjelt tõwemini koha pääl finni.

„Wiimati läks tal ometi õnneks mõlemaid ankrufette läbi raiuda, purje päämastist otja ja laewaninaasse üles tõmmata — ja „Herzogine“ hakkas lõukajuu poole liikuma. Meie laewalael oli hirmus pilt Surmid ja surijad neegrid wedelesid igal pool. Neid oli ronind igasje urkasse. Samuti kajut oli meesti neid kubinal täis kogund, kuhu nad laewalaelt olid roomand surema. Käjutasiin Saxtorphi oma meeskonnaga koristada juruufehad laewalt ja wifata üle parda, kuhu ka lendasid siis kõit — nii surnud kui hingelised. Sel päewal oli haikaladel alles pidu! Endastki mõdist, et meie neli tapetud madrust rändasid jama teed. Aga nende maharaiutud pääd panime kottidesse, raskufeks midagi weel ligi, et lained ei uhufks neid kaldale ega satufks niuwijji neegrite kätte.

„Wiit wangi kawatsefin kajutada madrustena, aga nad ise otjustasid teisiti. Tawalisi jilmapiiku kasutades hüüpasid nad merde. Kaks meest lasi Saxtorph juba enne wette kufkumist rewolwriga maha. Poletks ma teda keelnud, oleks ta ka teised kolm maha lastnud. Mulle, tõtt üelda, oli see tapmine juba läilaks läind, ja pääle selle, nemad dieti olidki, kes meid merele wälja aitasid. Kuid see mu wastutulelikkus neile näis olewat täiwa ilmaaegne, sest haikalad muretsefid kõige kolme saatufe eest.

„Kui ulgumerele wälja tulime, hakkas mul pääaju-põletif wdõ midagi sarnast. Oli mis oli, aga „Herzogine“ ringles kolm nädalat ühel kohal, kuni ma wähe praawijin, ja jõudsiime lõpuks ikkagi Sydneysje. Sel moel said Malus need neegrid sarnase õpetuse, mis õpetus alles oli ja mida nad igawesti mäletawad, kui kardetaw on walgetega tüli norida. Ja neile jäi Saxtorph kahitemata saatuflikufks walgets inimefeks.“

Charlie Roberts lasi pita wile-joru ja ütles:

„M-ja! Ma mõiten jedafama. Aga mis Saxtorphist pärast sai?“

„Ta hakkas hüljestega angeldama ja oli kuulufs kütt. Kuus aastat tegufses ta Vittoria ja San Franzisco rannikul. Seitsemendal aastal satufus ta purjekas Beeringi-meres

wene ristleja küüsi, ja kogu see laewatäis rahwast, nagu kuulda oli, wiidud Siberisje poola lademeisse kaewandustööle. Pääle selle pole ma temast enam sõnagi kuulnud.“

„Maakera tsiwiliiseerida . . .“ pomises Roberts: „Maakera tsiwiliiseerida . . . arufadaw, keegi ju peab jeda tegema. Ma tahan üelda — maakera tsiwiliiseerida.“

Kapten Woodwardne libistas käega üle haawa-armide oma paljal päälael.

„Sel ajal olen mina oma ülesande täitnud,“ ütles ta. „Suba nelikümmend aastat töötan. Niüid sõidan oma wiimsele reisile, ja siis lähen koju ega tule enam.“

„Wõin kihla wedada, et tulate tagasi,“ sõnas Roberts. „Teie surete rewolwer käes, aga mitte kodus.“

Kapten Woodwardne wõttis kihlweo wastu, kuid mina isiklikult kaldun arwamisele, et Charlie Robertsil on rohsem wõidulootufsi.

(Lõpp)

A. Kalmus: Vanake

Oberammergau mängud

Georg Naelapää reisikiri

Jeesus

Oberammergau mängud on tuntud üleilmeliselt ja ma ei imestand sellepärast sugugi, kui nägin, et Münchenist lahkuva erilise Oberammergau rongi vagunid inimesi viimase võimaluseni täis olid kiilutud. Siiski leidsin juhuslikult koguni istekohta, ja algas teekond esmalt Murnau jaama ja säält edasi, nüüd juba elekter-raudteel, aga samas vagunis, Oberammergause.

Teekond Münchenist Oberammergause ei ole võrdlemisi kuigi pikk, kuid kärsitu vaimuga inimesel, kes millegi saabumist nii põnevalt ootab, võib ka kõige lühem teekond mõnikord väga pikana tunduda. Nii ka nüüd minul: ootasin Oberammergause jõudmist ega jaksand seda ära

oodata, nii pika ja igavana paistis sõit. Mõtlesin kõiksugused mõtted ära, aga ikka veel ei olnud ma kohal.

Järsku peatub rong. Vaatan lahtisest vaguniaknast välja ja näen, et oleme Murnaus. Kuid, ma ei saa õieti enam ümber vaadatagi, — juba on rongil uus vedur ees ja sõit läheb edasi, nüüd aga vastu mäge. Vaatan veel vaguniaknast

välja, aga rong liigub juba, on tuuline ilm — ja tunnen, kuidas tuul minu päast kaabu haarab ja minema viib. Mind rahustatakse, et saan kübara tagasi, aga on seda varem ette tulnud, et tuul ära viind kübara jälle pähe tagasi toob! Ometi on see nii: kui rong viimaks Oberammergause peatub — kogu teekond Münchenist Oberammergause kestis umbes 3 tundi, — kuulen politseinikku jaama esisel isikut otsivat, kes Murnaus oma kaabu kaotanud. Nii saingi oma üllatuseks kadund päakatte tagasi. Kui, see alati, ka kodumaal kaotatud asjade suhtes nii oleks!

Oberammergau on Bayeri mägise Garmischi maakonna küla Austria piiri läheduses. Ta on oma nime saand Ammeri jõest. Vähe eemal temast on Unterammergau, kuid sel puudub igasugune tähtsus.

Oli veel võrdlemisi vara — kell võis olla umb. 8 — ja ilm vihmane, ning lähedal taeva poole kerkivate mägede harjadel ujus hall udu. Arvasin, et satun külla, kus ümber jalutavad lehmad ja lambad, kuid tõelikult olin asfalt tänava-tega külas, kus võis leida vaid 3—5 kordseid ilusaid värvitud maju ja terrassidega hotelle. Võõrastemajades ruttavad vastu teenrid livreedes ja piccolod neile vastavates mudrites. Väga ilus ja luulerikas koht.

Oberammergau on tähtsaks teind tema kuulsad mängud, mida vaatama sõidavad kogu laia suurilma esitajad, isegi kaugematest maailma kaartest. Oberammergau mängude esinevad kohalikud elanikud. Neid mängu korraldatakse kavakindlalt iga 10 aasta järele, kuid sõjaaastate tõttu jäid viimased etendused kaks aastat hiljaks. Järgmised Oberam-

mergau mängud on 1930. aastal.

Oberammergau Passionsspiele käsitavad Jeesuse elu. Algu- ses on paljud usklikud neis etendustes näind usu profaneerimist, kuid pärast on nad selgusele jõudnud, et siin ikkagi usu teotamisega midagi ühist pole, vaid et siin tegemist millegi omapärase ja erakordsega. Praegu ei võta noor- sakslased mängudest nii väga elavalt osa, küll aga vanemad inimesed, nunnad ja välismaalased, kes siin hiigla raha raiskavad. Mängud jagunevad pää- ja järelmängudeks. Et etendusele pääseda, tuleb pilet muretseda kas Oberammergau mängude büroost Münchenis, ehk Oberammergausest. Võib ka piletid osta, millega mitte ainult

teatri etendusele ei pääse, vaid millega ka korter ja kuuldavasti isegi ülalpidamine tasutud. Kahjuks ei näi aga mängudes praegu esinevat niivõrd usuline, kui võrd äri- line külg, ja kahtlen, kas isegi Oberammergau elanikud üksi viimasel korral neid mängu on suutnud korraldada — ehk on siin olemas väline toetus. Etendusi antakse lahtise taeva all, ainult publikut varjab kõrge puuehitus. Ettekanded on ilusad, vaid vähe pikad ja väsitavad, kuid ometi nii toredad ja omapärase, et end täiesti tasuvad, millega seletatav ongi suur päält-vaatajate kogu. Ka minu säälviibimise ajal oli vähemalt 5—6000 inimest korraga mängu vaatamas.

Passionsspiele algavad hommikul kell 8 ja kestavad vahetpidamata kuni kella 12; kella 12—2 on vaheaeg ja kella 2—6 uuesti etendused. Mänguosaliste arv ulatub mitmesse sajasse, ja näitelaval liiguvad isegi hobused. Kõik ülesastumised on ilusad ja tõetruud, kusjuures paljudel mängu-osalistel esinemiseks,

Passionsspiele algavad hommikul kell 8 ja kestavad vahetpidamata kuni kella 12; kella 12—2 on vaheaeg ja kella 2—6 uuesti etendused. Mänguosaliste arv ulatub mitmesse sajasse, ja näitelaval liiguvad isegi hobused. Kõik ülesastumised on ilusad ja tõetruud, kusjuures paljudel mängu-osalistel esinemiseks,

eriliselt seks otstarbeks, habemed kasvatatud. Jeesuse osas astub üles üks ja sama isik juba kolmandat korda.

Kogu tegevus kujuneb järgmiselt: kõige enne ilmuvad näitelavale sellekohastes vanaaegsetes riietes, reas, üksteise kõrvale, kooriliikmed, mille järele keegi koorisolistest proloogiga üles astub. Pärast proloogi ettekannet esineb kohe koor orkestri saatel. Koori ülesastumisele järgnevad elavad pildid ja alles nüüd algab mitmepildiline drama. Iga uus vaatus algab jälle kooriga ja mõni neist ka soolo ettekanne- tega orkestri kaasabil.

Suurepäraseks on elavad pildid Piiblist — vastavad kohad vaatusse. Vaatustes eriti mõjuvad ja on võrratud Jeesuse ristikandmise, Jeesuse äramüümise ja Naatsaretiga jumalaga- jätte stseenid.

Üldmulje vaatajale Oberammergau mängudest on üllatav, millega ka seletatav nende kuulsus ja haruldaselt suur hulk külalisi igast ilmakaarest.

Herodes

Jeesus Pilaatuse ees. Stseen Oberammergau mängudest

Ristsõna-ülesanne nr. 3

	1	2	3		4	5	6	7	
8					9		10		11
12						13			
14						15			
	16	17	18		19				
20					21				22
23	24				25		26	27	28
29					30				
31							32		
	33				34				

Pahemalt paremale: 1. Muistne matuspaik. 4. Vanem eesti kirjanik. 8. Ilmakaar. 10. Katla söimaja. 12. Üleannetu. 13. Võõramaalane kaugelt idast. 14. Lõuna-Eesti kihelkond. 15. Kasvab sibula otsas. 16. Raudteesõlm. 19. Vanaegüptlaste jumal. 23. Kukul ülevalt... 25. Vanem eesti luuletaja. 29. Käib seljas, kuid ise ei lähe. 30. Lapike maakeral. 31. Hääle omadus. 32. See, kel võib olla väga hästi või väga halvasti vedand. 33. Jook. 34. Möödunud päev.

Ülevalt alla: 1. Vesiloom. 2. Igal pool hakka-mas. 3. Taba. 5. Kõõgiaia taim. 6. Kanaal. 7. Islandi muinaslood. 8. Suur mees prügihunnikus. 9. Esimesena tehtud. 11. Haiseb halvasti ja teeb paha häält. 17. Tegusõna sõnast „all“. 18. Piibli torn. 20. Tuleb kauplusest ühes ostjaga välja. 21. Kalevipoja peni. 22. Põhja-Ameerika riik. 24. Viib keldrisse või lakka. 26. Paneb naerma. 27. Üks neist kolmest, mis peab vanarahva järele igal reisimehel käepärast olema. 28. Tütarlapse nimi.

„Odamehe“ ristsõna-ülesannete lahendajaile

Arvesse võttes ristsõna-ülesannete vastu erilisel tun-tavalt huvi, otsustas „Odamehe“ talitus käesoleva numbr-i ülesande lahendajale anda auhinnaks

10.000 margalise

raamatukogu, mis koosneb uuemast, Eesti iseseisvuse päevil ilmud kirjandusest (1918. a. pääle).

Tingimused:

1. Auhindamiseks võetakse arvesse ainult „Odamehe“ 1925. a. aastatellijate lahendused.

Märkus: „Odameest“ võib tellida igast postkontorist ja suuremast raamatukauplusest.

2. Lahendused tulevad saata kinnises kirjas (10 mk. postmark) ühes üksikasjalise otsitavate sõnade äratähenda-misega ja lahendaja täielise aadressiga.

3. Käesoleva nr. lahendus tuleb postile panna hiljem 28. aprilliks s. a. Lahendused 29. aprilli postitempliga jäävad tähelepanemata.

4. Auhinna saaja määrab loos.

Märkus 1. Hinnalised ristsõna-ülesanded järgnevad igas „Odamehe“ numbris ja „Odamehe“ tellijail-lahendajail on aasta läbi võimalus võitused saavutada.

Käsi-külvimasinaid
Vedruakkeid
Koorelahutajaid
Piima transportkanne
Rette } päitse-
 } lehma-
 } köietamise-
 } jala-
Harkisid, sõnniku ja aedniku
Labidaid
Adrahõlmasid
Rihmarattaid
Balata rihma (inglise)
Kaalusid
Kaalupomme
Margapuid, vasest
Käiasid igasuguseid
Raudpliitisid (shamotoeerit.)
Soome kirveid
Igasugu puure
Rootsi saage, hõõviraudu
ja peitlid

Pliidiraudu ja uksi
Praeahjusid
Ukselukke ja käeraudu
Ameerika shnepperlukke ja
uksevedrusid
Igasugu ehitusmaterjali
Sepa- } alasid
 } ääse
 } haamreid
Viile, Rootsi ja Soome
Spiraaluure, Ameerika
Rauasaage, Rootsi
Plekki } vask
 } tsink
 } tsingitud
 } tinutatud
Vitsrauda
Traati } raud
 } vask
 } vasetatud
 } tsingitud
 } teras

Neetisid, vask ja raud
Võrku, vask ja raud ning
tsingitud
Kruuve ja mutrid
Sheibe
Mööblivedrusid
Merleina
Inglise- ja seatina
Tinaplomme
Plommitange
Puurmasinaid
Kivipuuri terast
Kivihaamreid
Voodid igasuguseid
Kardinapuid vask- ja vasetatud
Hakkmasinaid
Kohviveskid
Triikmasinaid
Rootsi priimuseid
Priimuste osasid
Kööginõusid emaljeeritud,
malmist, alumiiniumist

Köögikaalusid
Lauanuge, kalvliid
Nuge } lihuniku-
 } leiva-
 } aedniku-
 } tasku-
 } habeme-
Soome pusse
Juukselõikamisemasinaid
Kääre
Igasugu majapidamise - tarbe-
asju
„Jacobus“
riidevärve
Hää kaup. Hinnad võistle-
mata

soovitab

K./m. **V. Hanson & V. Kaljot**

Tartus, Aleksandri tän. nr. 1. Telef. 4-16

Märkus 2. Need, kes „Odameest“ lühema aja päale tellind ja pikendavad seda aasta lõpuni, või kes selle aasta hilisematel kuudel järele tellivad kogu aastakäigu, arvatakse auhinnasaamise võimaluse õiguslisteks tellimisraha kättesaamise kuuga alates.

Järelkult on „Odamehe“ aastatellijail 1925. a. jooksul võimalus

120.000 marga

eest paremat eesti kirjandust võita.

Meie lugejaile

Paberi ja klisheede kallinemisest hoolimata, jääb „Odamehe“ tellimishind endiseks, s. o. $\frac{1}{4}$ aasta 400 mk., $\frac{3}{4}$ — 320 mk., $\frac{1}{2}$ — 220 mk., $\frac{1}{4}$ — 115 mk. Üksiknumbri hinnaks on eelmisest numbrist alates 50 marka.

Et väiksemad piltideta ja halval paberil trükitud ajakirjad, kas kallimad või samahinnalised olid, siis ei peaks meie ajakirja üksiknumbri hind mitte kallina tunduma. Aastatellijatele maksaks „Odamehe“ üksiknumber ühes koju kättesaatmisega ainult $33\frac{1}{3}$ mk.

Vastutav toimetaja ja väljaandja Carl Sarap. — Trükitud H. Laakmanni trükikojas, Tartus.

JAAN RATNIKU MASINAVABRIK

Tartus, Pihkva tän. nr. 50. Kõnetr. 363.

VALMISTAB hobustega veetavaid aurukatlaid isesõitjateks, põleva õli ehk gaasi mootorid turba ehk puugaasi mootoriteks, ja teisi masinaid.

TEHAKSE igasuguseid treimise ja hõõveltamise töösid, freesitakse kõiksuguseid hambarattaid ja masina osasid, laagrid ja võlviseid.

PARANDATAKSE aurukatlaid, aurumasinaid, mootoreid, traktoreid, automobiile ja teisi masinaid.

ALALISELT valmis saada automaat tsilindri- ja muid määrijaid, biskviidi, sindli ja laastu masinaid.

KÕIK metallist masinaosad parandatakse-sulatatakse autogeeniliselt kokku.

B. Genss & Pojad

Tartus, Poe ja Küüni tän. nurgal. — Asutatud 1885

Suur valik moe- ja pudukaupasid. Laos on: igavärvi nahku mitmes väärtuses, sooje koetud kampsone, sukki, sokke, kindaid jne.

En gros!

En detail!

Male

Ülesanne nr. 10. lahendus

1. Lf3—d3. Õige lahenduse saatsid J. Hurt Tartust ja A. Pachel Tallinnast.

Teated

Pariisi viiemeistri turniiris tuli Aljechin $6\frac{1}{2}$ p. võitjaks. 2. Dr. Tartakover $4\frac{1}{2}$ p.

Vähem turniir oli Bernis, kus ka Aljechin 4 p. võitis. Järgnevad Aurbach $3\frac{1}{2}$, Naegeli $2\frac{1}{2}$, Michel 2.

Tänavu on veel kavatsusel mitmed suuremad turniirid. Bromley's käib juba turniir, millest ka läti meistrid Mattison ja Apscheneek osa võtma sõitsid saades valitsuselt 30 naela toetust.

Baden-Baden. Suur rahvusvaheline turniir peetakse 15. apr.—15. maini.

Moskva. Kavatakse sügise suurejooneline rahvusvaheline turniir korraldada.

Jugoslavia. Juulis mängitakse 10. partiiline match Dr. Lasker'i ja Dr. Widmar'i vahel. Et ka Dr. Widmar esimeste meistrite hulka ilmas kuulub, siis ootavad seda kokusaamist malingkonnad suure põnevusega.

Tartu. Maleseltsis mängisid Nuut ja Kibbermanni matchi, mille Nuut võitis (+6, -1, =1).

Tallinn. TEMS-i turniiri võitis Törn 6 p. Järgnevad Friedemann $3\frac{1}{2}$ p., Rinne 3 p., Israel, Raudvere $2\frac{1}{2}$ p., Feldt 2 p. ja prof. T. Lemba $1\frac{1}{2}$ p.

„Odamehe“ raamatukpl. Tartus, müües ühe päeva kuus hinnata,

ostab tagasi

või vahetab kauba vastu k. a. märtsi kuul ostjailt 17. märtsi kaubatshekid.

Rätsepääri MAX JOHANSON

Tallinn, Lühikejalg 6.

Kõnetr. 30-89.

Et vastu tulla tellijate nõuetele, olen oma riidetagavara rikkalikult täiendanud kõige kuulsamate ja üleilma tuntud inglise firmade riidega, samuti ka tuntud häädukes voodriidega ning muu manusega, mis võimaldab mulle oma tellijate kõige nõudlikumaid soove ajakohaselt täita.

Kõige austusega

M. Johanson

Ed. Veber'i

kummitemplite tööstus

Tartus, Vene tänav nr. 6

Rakveres Kaks odavat raamatunädalat Rakveres

on Joh. Sarap'i raamatukaupluses, Pikk tän. 11

20. aprillist kuni 4. maini.

Hinnaalandus 10—75%

Ilmus E. K. S. Kodu-uurimise toimkonna suurteose „Eesti“ 1 köide:

Tartumaa

Maadeteadusline, majandusline ja ajalooline kirjeldus. 756 lhk. teksti piltide ja kaartidega. Toimetajad: mag. J. Rumma (päätoimet.), prof. J. G. Granö, lektor J. V. Veski.

Tarviline raamat kõigis koolides, iseäranis maadeteaduse, kodu- ja ajaloo ja loodusteaduse tundides. Täidab oma rikkaliku sisuga mõnes mõttes isegi käsiraamatu aset, sellepärast kõigiti vajaline vallaomavalitsustele, seltsidele jne. Neli aastat kibedat eeltööd kümnete kaastöölistega kulus selleks, et teos võis ilmuda. Puhtteaduslik, kuid rahvalikult ja huvitavalt käsitatud sisu. Pääle 19 kaardi, millel kujutuse leidnud üksiklehtedel ka iga kihelkond eraldi, mahutab raamat 231 pilti tüübilistest maastikudest, rahva elust, ettevõtetest jne. Tartu linn üksikasjaliselt käsitatud.

Tablode toetussummadega võidi teos müügile lasta haruldaselt odavalt — 750 marka. E. K. S. liikmetele 20%, koolidele ja raamatukogudele 15% hinnaalandust. Nahk või üleni kalingori köites 250 marka kallim.

Raha ettesaatmisel saadetakse raamat postikuludeta koju kätte

Tellimised saata: *Eesti Kirjanduse Selts, Tartus, Riia tän. nr. 34*

Toila suvitusrannas toad **pansiooniga**

Jõhvi vaksalist 7 versta. — Postkontor. — Telefon.
Telegraaf. — Post 6 korda nädalas

Address: **Toila**, „Männimõls“

Kohane kõigile, kes suvitust rahuliku puhkusena kasutada tahavad

Eesti Laenu- ja Hoiu-Ühisus

Tartus, Suurturg, nr. 14, omas majas

Telefonid: juhatuse nr. 700; üldine nr. 177.

Äritunnid kella 10–2-ni.

Rõige vanem Eesti rahaasutus

Asutatud 1902. aastal

Ühisus annab laenusid, võtab vekslid, veokirju ja muid dokumente sissenõudmiseks, saadab raha maksuta teistesse kohtadesse j. n. e.

Ühisus võtab raha hoiule

ja maksab ajakohast protsenti

Koguge kapitaali

ja kindlustage endid mustapäevade vastu!
Iga kokkuhoitud mark pange hoiule.
Hoiul kasvab raha ajajooksul mit-
mekordseks ja aitab majan-
duslikku elu tõsta

Raha võtab hoiule

jooksvale arvele päeviti ja kuude viisi
ning mitmesuguste tähtaegade pääle.
Hoiusummade eest maksetakse
ajakohaseid protsente

Kolmas

Tartu Laenu-Hoiu-Ühisus

Tartus, Suurturg nr. 8

Asut. 1833. a.

2 kuldauraha Grand-Prix Pariisis 1872

2 hõbeauraha I auhind Tallinnas 1921

.....

Aksia - Selts

Tartu Pärmivabrik

Tartus / Kõnetraat 33

Aksia - Seltsi alla kuuluvad oma
pärimi-, piirituse-, piirituse rekti-
fikatsiooni- ja linnasevabrik

Aurukatlate küttepind üle 250
ruutmeetri

Vabrik on varustatud kõige uue-
mate viimaseaja masinatega ja
abinõudega

Oma külmetusruumid ja labora-
toorium

Iga päev värsket vilja presspärm

Terbates pressets raugs-primas sortes

**TERWISHOIDLISEKS
JA
ARSTLISEKS
OTSTARBEKS**

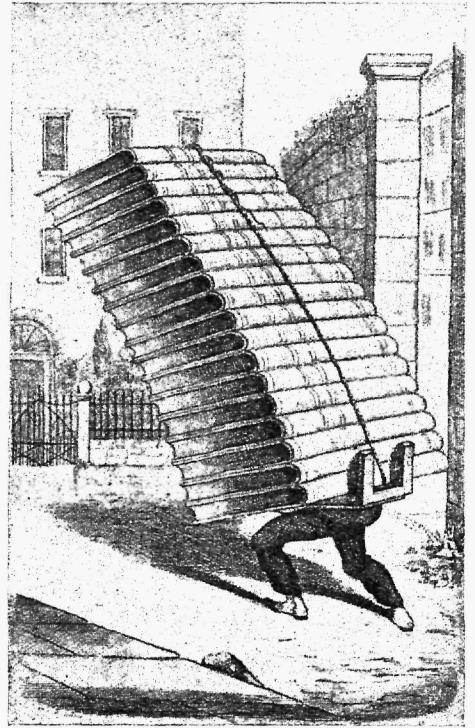
**KORSETTIDE
TÖÖSTUS
A. WALDT
TALLINN
MAAKRI T. 24, K. 3.**

Odav raamatunädal

on selleks, et läheks

raamat rahva kätte

„Odamees“ müüb kirjandust
30. märtsist kuni 18. aprillini
15—75% hinnaalandusega
ja saadab tellijaile omal kulul koju kätte
Aadress: Tartu, „Odamees“

Iga kirjanduse sõber kasutab „Odamehe“ odavat raamatunädalat. Kel puudub aeg või võimalus ise „Odamehelt“ osta, sellele saadab „Odamees“ raamatud tellimise pääle koju kätte.

Kasutagem hääd juhust
ja korraldagem omi raamatukogusid!

Vannutatud maamõõtja

L. Jakobsenn

Maamõõdu-kultuurtehnika büroo Tartus

Lossi tän. nr. 1.

võtab igasuguseid maamõõtmise, kaardi-
valmistamise ja loodimise töid vastu.

Tsement saaduste tööstus

V. Särg Tartus, Promenaadi tän. 2

kõnetraat 78

soovib asjatundlikult hästi valmistatud tsement saadusi, nagu: ehitus-, õõnes-, katuse-, korstna- ja parkett-klive, trepi-astmeid, kõnnitee platesid, mitmesuguseid poste, hana kääpasid, veenõusid, torusid igasugusteks otstarveteks 2"–36" j. n. e. — Tellimiste pääle ka igasuguseid teisi tsemendist tarbeasju. Loomalautadesse automaat jootmise sissesäädmine. Maksuta nõu ja juhataste andmine tsement-beeton ehituste asjus. Projektid, eelarved. Katuste katmine. Ehitused.

Ehituse- ja Metallitööstus

„Tehnik“

Tartus, Pihkva tän. nr. 1
Kõnetraat 304

Keskkütte, gaasi, veevõrkude ja kanalisatsiooni sissesääd-
mised ja parandus-tööd. Auto-
geeniline metallide keetmine.
Aurukatelde, pumpade, masi-
nate ja põllutööriistade paran-
damine. Laos veevarustuse
ja keskkütte materjaalid

Eesti Aktsia-Selts
C. Sigeli esitus

Kondiitriäri-kohvik

E. Wattmann

Lossi tän. Nr. 1, telef. 772

Igapäev kontsert-trio k. 5-7

Mugavad ruumid. :: Maitsevad ained.
Korralik teenimine.

Waldemar G. Herzberg & Co.

Tallinn, Rataskaevu tän. 14, tel. 9-32

“NUGGET”

Iluduseseep „IDEAAL“

Jlu võidab alati

Jlu võidab alati

Nõudke ja tarvitage ainult
iluduseseepi „IDEAAL“

Tõde ei saa kinni katta, et allnimetatud masinad on ainsamad kogu Eestis, mis ei tarvitse reklaamilist kiitust.

Õmblusmasinaid

Pfaff, Naumann, Westa, Gritzner, Astra, Glara jne.

Kudumismasinaid

Walter-Gloriosa.

Jalgrattaid

Naumann, Mars, Diamant ja mitmed Inglise paremate vabrikute jalgrattad.

Koorelahutajaid

kuulsad Westfalia, K. & L. jne.

Põllutöömasinaid

mitmeist vabrikutest.

Kr. Saar & Ko.

Tallinnas, Estonia puiesteel nr. 27, kõnetraat nr. 26-69.

Tartus, Raatuse tän. 2, kõnetraat 6-94, Rakveres, Tallinna tän. 13, Jõhvis, Turuplats 1.

Lill & Hakkaja

Rohukaubaladud, keemia, kosmeetika ja
farmatseutilised laboratooriumid

Lill & Hakkaja

Peterburi tän. nr. 6

Tartus

//

Tartus

Rüütli tän. nr. 10

Soovitame suures väljavalikus:

I. Majapidamisained:	II. Parfümeeriad:	III. Kosmeetika ained:	IV. Arstimisvahendid:	V. Mitmesugused:
Äädika hape 80%	Eau de Cologne	Kreemid käte ja näo	Rauatinktuur	Plekkide väljavõt-
Kaneel	dupl. ja lillelõh-	jaoks, tedretähtede	Hamba-	mise vedelik
Kardemon	naline	vastu	Reumatismuse-	Saapakreemid
Sarepta sinep	Odöörid oma- ja	Juukse veed, juuste	Konnasilma-	Masinaõli
Vanilje	väljamaa vabri-	ravitsemiseks	Venituse-	Kummi arabic. sulat.
Kaiser-Borax	kutest	Tualett-seebid	Looma-	Hambaharjad, orgid
Likööride-essentsid	Männi-lõhnavesi	Juukse-õlid	Männiekstrakt van-	Syndetikon
Metall-puhastus-	jne.	Odontind-hamba-	nide jaoks	Riidevärvid
abinõu jne.		kreem	jne.	jne.
		Perborat-hamba-		
		pulber		
		jne.		

Päale selle maniküür-kastid, fotograafia aparaadid, kodu-apteegid, kummi- ja klaaskaubad jne. jne.

Tarvilik raamat kooli- ja rahvaraamatu-
kogudele on koguteos

„Virumaa“

408 lehekülge, 138 pildiga ja Virumaa kaardiga

Toimetand E. Rosenberg

Hind 400 marka. Saada igast korralikust raa-
matukauplusest. Pälaladu Viru Makonnavalitsuses.

„Albumi“ väljaandel ilmusid suuremas valikus
maitserikkad

postkaardi albumid

mitmesuguses suuruses ja hinnas.

Albumid on valmistatud väljamaa eeskujul hääst
materjalist, suures valikus ja on kanniduse poolest
võistlematud.

Pälaladu on „Odamehe“ raamatukpl. Tartus

Kõikidele uuema kirjanduse tellijatele

saadab „Odamehe“ rmkpl. vastava summa kätte-
saades (postitshekina või postmarkides) tellitud
raamatud koju kätte. Talitus korralik ja kiire.

Address: Tartu, „Odamees“, Promenaad 7-a

Shokolaadi-, kompveki-
ja

== biskviiditehas ==

R. Klausson

Tallinnas, Toom-Vaestekooli tän. 1

Kõnetraat 19-05

Soovitab suures väljavalikus laialt tuntud

monpansje ja

shokolaadi

kompvekke ja

biskviiti

Kaks odavat nädalat

Kuni 75% hinnaalandusega müüb „Odamehe“ raamatukauplus kõik alljärgnevad raamatud 30. märtsist kuni 18. aprillini. Alandatud hind on trükitud hariliku hinna järel jämeda kirjaga.

Algupärane ilukirjandus

- H. Adamson: **Mulgimaa**. Hind 30.—, 15.—
A. Alle: **Carmina barbata**. Luuletuskogu. Hind 75.—, 40.—
A. Alle: **Üksinduse saartele**. Hind 100.—, 50.—
A. Gailit: **Klounid ja faunid**. Följetoonid. H. 180.—, 100.—
A. Gailit: **Idioot**. Hind 100.—, 70.—
A. Kallas: **Kui pisarad kõnelevad**. Hind 100.—, 75.—
A. Kivikas: **Jüripäev**. Romaan. Hind 250.—, 150.—
A. Kivikas: **Ristimine tulega**. Romaan. H. 200.—, 150.—
A. Kivikas: **Verimnst**. Novellid. Hind 150.—, 75.—
A. Kivikas: **Verine väitis**. Novell. Hind 50.—, 30.—
J. Käner: **Kangelane**. Komöödia. Hind 200.—, 100.—
O. Luts: **Harald tegutseb**. Hind 65.—, 50.—
M. Metsanurk: **Epp**. Novell. H. 40.—, 20.—
G. Rappo: **Uks lahti**. Komöödia. H. 40.—, 20.—
K. Rumor: **Tuled sügisöös**. Novellikogu. H. 120.—, 100.—
J. Semper: **Jäljed liival**. H. 50.—, 30.—
J. Semper: **Pierrot**. H. 50.—, 35.—
I. Severjaanin: **Берёна**. 120.—, 50.—
I. Severjaanin: **Pühajõgi**. 80.—, 40.—
I. Severjaanin: **Crème de Violettes**. 120.—, 100.—
A. Tassa: **Nõiasõrmas**. Fantastil. nov. kogu. H. 100.—, 50.—
F. Tuglas: **Maa ilma lõpus**. Novell. H. 100.—, 75.—
M. Under: **Eelõitseng**. Luuletuskogu. H. 75.—, 50.—
H. Visnapuu: **Amores**. Armastuslaulud. H. 50.—, 25.—
H. Visnapuu: **Jamalaga, Ene!** Luuletuskogu. H. 75.—, 60.—
H. Visnapuu: **Taliharj**. Luuletuskogu. H. 100.—, 50.—

Tõlkeilukirjandus

- E. de Amicis: **Süda**. Kooliõpilase päevaraamat I ja II pool. Piltidega. Kumbki 160.—, 120.—, Mõlemad — 200.—
C. Doyle: **Prof. Baumgarten**. Naljajutt. H. 20.—, 10.—
N. Jevreinov: **Lõbus surm**. Näidend. H. 100.— ja 75.—, 50.— ja 35.—
S. Lagerlöf: **Kivi Rottna järves**. H. 20.—, 10.—
A. Lichtenberger: **Mu väike Trott**. Romaan. H. 100.—, 40.—
J. London: **Juhtumised inimestesõojate saarel**. Romaan. H. 75.—, 50.—
J. London: **Kahe näoga mees**. Novell. Hind 20.—, 15.—
M. Reid: **Päita ratsanik**. Romaan. H. 200.—, 150.—
J. H. Rosny: **Kolesuur koobasmaa**. Novell. H. 35.—, 15.—
O. Wilde: **Käntervilli tont**. H. 30.—, 20.—
O. Wilde: **Salome**. Draama. H. 60.—, 50.—

Loodusteadus

- H. Bekker ja A. Audova: **Andmed Pühajärve uurimisest**. Suur teos rohkete ilustustega, tabelitega ja mitmevärviliste kaartidega. H. 160.—, 80.—
H. Bekker: **Pühajärve taimeühingud**. H. 5.—, 3.—
H. Bekker: **Paeseina profiil Martsal**. H. 20.—, 10.—
A. Audova: **Järve taimed**. Piltidega. H. 30.—, 15.—
M. Univer: **Bioloogia**. H. 75.—, 30.—

Lastekirjandus

- J. Kuulberg: **Laste sõber**. Mitmevärv. piltidega. H. 100.—, 75.—
A. Kivikas: **Nõuanudja**. Muinasjutt piltidega. H. 60.—, 30.—
A. Kivikas: **Lumimemm**. Muinasjutt piltidega. H. 60.—, 30.—

- K. A. Hindrey: **Loomade mäss**. H. 75.—, 25.—
Kullaketrajad. Muinasjutt piltidega. H. 75.—, 50.—
Kuida seitse rätseppa Türgi sõtta läks. H. 15.—, 5.—
Põhjakaru. H. 10.—, 5.—
Sõnakuulmata Zeppelin. H. 12.—, 5.—

Kirjandus Kunst Keel

- F. Tuglas: **A. H. Tammsaare**. Essee. H. 75.—, 60.—
F. Tuglas: **Arthur Valdes**. Essee. H. 75.—, 60.—
F. Tuglas: **Henrik Ibsen**. Essee. H. 50.— ja 30.—, 25.— ja 15.—
F. Tuglas: **William Shakespeare**. H. 75.— ja 60.—, 50.— ja 35.—
F. Tuglas: **Eesti uuem ilukirjandus**. H. 75.— ja 60.—, 50.— ja 35.—
R. Griwing ja P. Ilves: **Kirikumuusika**. H. 100.—, 30.—
J. Aavik: **Muusikalised kirjad**. H. 75.—, 30.—
P. Grünfeldt: **Mälestused Johan Liivist**. H. 40.—, 20.—
N. Kulbin: **Kubism**. H. 30.—, 15.—
E. Meumann: **Esteetika süsteem**. H. 160.—, 100.—
J. Semper: **Nõokatted**. Artiklid. H. 150.—, 50.—
O. Loorits: **Eesti keele grammatika**. H. 250.—, 200.—
A. Kivikas: **Maha lüüriline shokolaad**. H. 20.—, 10.—
M. Aul: **Vana Idamaa**. H. 160.—, 100.—
W. Lay: **Eksperimentaalne pedagoogika**. H. 180.—, 100.—

Eesti ajalugu

- H. Kruus: **Saksa okupatsioon Eestis**. H. 150.—, 75.—
H. Kruus: **Jaani Tõnisson**. H. 100.—, 50.—
A. Vaga: **Viru väerind vabadussõjas**. H. 160.—, 100.—
R. Kangropool: **Balti saksluse viimsed vägimehed**. H. 100.—, 75.—
A. Kruusberg: **A. Grenzsteini võitlus Jaani Tõnissoniga**. H. 75.—, 30.—
A. Kruusberg: **Venestamise tulekul**. H. 60.—, 40.—
A. Kruusberg: **Revisjoni tulekul**. H. 75.—, 60.—
R. Roht: **Julius Kuperjanovi elulugu**. H. 20.—, 15.—
A. M. Tallgren: **Saaremaa ja Muhu muinasjäänused**. H. 300.—, 180.—

Koguteosed

- Siuru III**. Album. H. 150.—, 120.—
Looming. Album. H. 100.—, 50.—
Mõtted valmivast intelligentsist. H. 250.—, 125.—
Ilo I—XII. H. 750.—, 600.—
Odamees. Toim. F. Tuglas. H. 50. 30.—
Odamees. Toim. A. Alle. H. 50.—, 25.—
Odamees. Nr. Nr. 1—27 á 40.—, 30.—
Soome — maa, rahvas ja kultuur. H. 450.—, 325.—

Mitmesugust

- Kirjanikkude palgaküsimus**. H. 20.—, 10.—
Koolimajade põhikandid. H. 100.—, 30.—
Taimevärvide õpetus. H. 30.—, 15.—
Kombeõpetus. H. 50.—, 20.—
Skondi käsiraamat. H. 70.—, 17.50

Päale selle müüme nimetatud aja jooksul 15 kuni 30% hinnaalandusega kõik teised laos olevad raamatud. — Raha ettesaadades (postitshekina või markides) saadame tellijatele ülevalpool tähendatud raamatud omal kulul koju kätte.

Telefon 67

„ODAMEES“, TARTU, PROMENAAD 7-a

Postkast 51